

**INFORMACJE PODLEGAJĄCE UJAWNIENIU
W RAMACH III FILARU NUK**

PODKARPACKI BANK SPÓŁDZIELCZY

według stanu w dniu 31 grudnia 2013 roku

Sanok, kwiecień 2014

SPIS TREŚCI

I. INFORMACJE OGÓLNE	3
II. CELE I ZASADY POLITYKI ZARZĄDZANIA POSZCZEGÓLNYMI RYZYKAMI.....	3
2.1. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KREDYTOWYM.....	5
2.2. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM PŁYNNOŚCI.....	9
2.3. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM STOPY PROCENTOWEJ	11
2.4. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYM.....	13
2.5. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM OPERACYJNYM.....	14
2.6. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM BRAKU ZGODNOŚCI.....	17
2.7. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KAPITAŁOWYM	19
2.8. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM BIZNESOWYM.....	20
III. FUNDUSZE WŁASNE	21
3.1. PODSTAWOWE INFORMACJE O WARUNKACH UMOWNYCH DOTYCZĄCYCH GŁÓWNYCH CECH WSZYSTKICH POZYCJI I SKŁADNIKÓW FUNDUSZY WŁASNYCH	21
3.2. STRUKTURA FUNDUSZY WŁASNYCH	22
IV. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA	23
4.1. OPIS METODY STOSOWANEJ PRZEZ BANK DO OCENY ADEKWATNOŚCI POZIOMU KAPITAŁU WEWNĘTRZNEGO	23
4.2 KWOTY STANOWIĄCE 8% EKSPOZYCJI WAŻONEJ RYZYKIEM DLA KAŻDEJ Z KLAS EKSPOZYCJI:	25
V. RYZYKO KREDYTOWE	26
VI. EKSPOZYCJE KAPITAŁOWE NIEUWZGLĘDNIONE W PORTFELU HANDLOWYM.....	30
VII. RYZYKO STOPY PROCENTOWEJ DLA POZYCJI ZAKWALIFIKOWANYCH DO PORTFELA BANKOWEGO	30
VIII. INFORMACJE DOTYCZĄCE ZASAD USTALANIA ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ OSÓB ZAJMUJĄCYCH STANOWISKA KIEROWNICZE W BANKU	31
IX. POZOSTAŁE INFORMACJE	34

I. INFORMACJE OGÓLNE

1. Podkarpacki Bank Spółdzielczy z siedzibą w Sanoku, ul. Mickiewicza 7, przedstawia informacje podlegające ujawnieniu o charakterze jakościowym i ilościowym wg stanu na dzień 31.12.2013 roku. Informacja została opracowana w oparciu o zapisy Uchwały nr 385/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z późn. zm. oraz zgodnie z zasadami ogólnodostępnego dokumentu „Polityka informacyjna Podkarpackiego Banku Spółdzielczego”. Wszelkie dane liczbowe prezentowane są według stanu na 31 grudnia 2013 roku i wyrażone są w tysiącach złotych (stan prawny regulacji wewnętrznych Banku – obowiązujący na datę sporządzenia informacji).
2. Wymóg kapitałowy dla ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2013 r. został wyliczony metodą standardową według zasad określonych w Uchwale nr 76/2010 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 10 marca 2010 r. z późn. zm. w sprawie zakresu i szczególnych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka. Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego wyznaczany jest w oparciu o metodę podstawowego wskaźnika. Wymóg kapitałowy z tytułu przekroczenia progu koncentracji kapitałowej Bank wylicza zgodnie z Załącznikiem nr 13 do Uchwały KNF 76/2010.
3. W 2013 roku PBS prowadził działalność w ramach następującej struktury organizacyjnej:
  - 17 oddziałów,
  - 19 oddziałów operacyjnych,
  - 46 punktów obsługi klienta,
  - 8 agencji,
  - 3 placówki samoobsługowe.
4. PBS na dzień 31.12.2013 r. nie posiadał udziałów w podmiotach zależnych objętych konsolidacją.

II. CELE I ZASADY POLITYKI ZARZĄDZANIA POSZCZEGÓLNYMI RYZYKAMI

Zarząd Banku sprawuje całościową kontrolę nad procesem zarządzania ryzykiem i kapitałem w Banku, w szczególności poprzez określanie strategii i planu finansowego Banku. Zarówno strategia jak i plan finansowy Banku konstruowane są w oparciu o wielkość dostępnego kapitału, uwarunkowania rynkowe, konkurencję i wynikający stąd akceptowalny poziom apetytu na ryzyko. W obszarze poszczególnych ryzyk identyfikowanych w Banku istnieją odrębne procesy oraz zasady mające pozwalać na skuteczne ograniczanie i zarządzanie ryzykiem.

Do podstawowych ryzyk, które podlegają szczególnemu nadzorowi, zalicza się:

- 1) ryzyko kredytowe (w tym ryzyko koncentracji zaangażowań, ryzyko detalicznych ekspozycji kredytowych i ryzyko ekspozycji kredytowych finansujących nieruchomości oraz zabezpieczonych hipotecznie),
- 2) ryzyko płynności,
- 3) ryzyko stopy procentowej,
- 4) ryzyko rynkowe rozumiane jako walutowe,
- 5) ryzyko operacyjne,
- 6) ryzyko braku zgodności.
- 7) ryzyko kapitałowe,
- 8) ryzyko biznesowe (w tym wyniku finansowego),

Ponadto Bank identyfikuje inne ryzyka:

- ryzyko cyklu gospodarczego,
- ryzyko strategiczne,
- ryzyko utraty reputacji,
- ryzyko transferowe,

- ryzyko rezydualne,
- ryzyko modeli,

których istotność ustala na zasadach określonych w „Instrukcji oceny adekwatności kapitałowej w Podkarpackim Banku Spółdzielczym”.

W Banku funkcjonuje „Strategia zarządzania ryzykami” oraz odrębne regulacje w zakresie zarządzania następującymi rodzajami ryzyka:

- 1) Ryzyko kredytowe,
- 2) Ryzyko koncentracji zaangażowań,
- 3) Ryzyko detalicznych ekspozycji kredytowych,
- 4) Ryzyko ekspozycji kredytowych finansujących nieruchomości oraz zabezpieczonych hipotecznie,
- 5) Ryzyko stopy procentowej,
- 6) Ryzyko płynności,
- 7) Ryzyko walutowe,
- 8) Ryzyko operacyjne,
- 9) Ryzyko braku zgodności,
- 10) Ryzyko kapitałowe,
- 11) Ryzyko biznesowe (w tym wyniku finansowego),
- 12) Ryzyko modeli.

W Banku wdrożono procesy zarządzania ryzykami obejmujące:

- a) **ryzyko kredytowe** – regulacje wewnętrzne dotyczące zasad bezpiecznego kredytowania oraz zarządzania ryzykiem pojedynczego kredytu oraz ryzykiem portfela kredytów, a także odrębne regulacje dotyczące zasad zarządzania ryzykiem koncentracji zaangażowań, ekspozycji kredytowych finansujących nieruchomości oraz zabezpieczonych hipotecznie i detalicznych ekspozycji kredytowych, limity - w tym dotyczące pojedynczych zaangażowań, limity koncentracji zaangażowań, monitorowanie i raportowanie przestrzegania limitów wewnętrznych i zewnętrznych oraz okresowa ocena poziomu ryzyka, testowanie scenariuszy warunków skrajnych, plany awaryjne, alokowanie kapitału wewnętrznego na ryzyko kredytowe i koncentracji zaangażowań, alokowanie wyznaczonego poziomu kapitału wewnętrznego na ryzyko kredytowe i koncentracji, monitorowanie i raportowanie przestrzegania limitów alokacji,
- b) **ryzyko płynności** - regulacje wewnętrzne dotyczące zasad zarządzania płynnością, w tym prognozowania płynności, planowania awaryjnego w zakresie płynności, limity wewnętrzne dotyczące płynności, monitorowanie i raportowanie przestrzegania limitów wewnętrznych i zewnętrznych, okresowa ocena poziomu ryzyka, testowanie scenariuszy warunków skrajnych, okresowa analiza płynności długoterminowej, alokowanie wyznaczonego poziomu kapitału wewnętrznego na ryzyko płynności i monitorowanie oraz raportowanie przestrzegania limitów alokacji,
- c) **ryzyko stopy procentowej** - regulacje wewnętrzne dotyczące zasad zarządzania ryzykiem stopy procentowej, w tym oceny zmiany wyniku odsetkowego w wyniku zmiany stóp rynkowych, limity wewnętrzne dotyczące ryzyka stopy procentowej, testowanie warunków skrajnych, monitorowanie i raportowanie przestrzegania limitów wewnętrznych, okresowa ocena poziomu ryzyka, alokowanie wyznaczonego poziomu kapitału wewnętrznego na ryzyko stopy procentowej i monitorowanie oraz raportowanie przestrzegania limitów alokacji,
- d) **ryzyko walutowe** – regulacje wewnętrzne dotyczące zasad zarządzania ryzykiem walutowym, limity wewnętrzne dotyczące ryzyka walutowego, monitorowanie i

- raportowanie przestrzegania limitów wewnętrznych, okresowa ocena poziomu ryzyka, testowanie warunków skrajnych, alokowanie wyznaczonego poziomu kapitału wewnętrznego na ryzyko walutowe i monitorowanie oraz raportowanie przestrzegania limitów alokacji,
- e) **ryzyko operacyjne** - regulacje wewnętrzne dotyczące zasad zarządzania ryzykiem operacyjnym, zasad identyfikacji i rejestracji incydentów ryzyka operacyjnego; zasad wyznaczania, pomiaru, limitowania i monitorowania kluczowych czynników ryzyka; okresowej oceny poziomu ryzyka, testowania warunków skrajnych; plany zachowania ciągłości działania, alokowania wyznaczonego poziomu kapitału wewnętrznego na ryzyko operacyjne i monitorowania przestrzegania limitów alokacji,
  - f) **ryzyko braku zgodności** – regulacje wewnętrzne określające zasady poprawnego postępowania pracowników, okresowego monitorowania i raportowania w zakresie zmian przepisów prawa, poziomu strat z tytułu ryzyka braku zgodności i okresowej oceny poziomu ryzyka,
  - g) **ryzyko kapitałowe** - regulacje wewnętrzne dotyczące zasad zarządzania ryzykiem kapitałowym, limity wewnętrzne dotyczące ryzyka kapitałowego, monitorowanie i raportowanie przestrzegania limitów wewnętrznych, okresowa ocena poziomu ryzyka, testowanie warunków skrajnych, kapitałowe plany awaryjne, alokowanie wyznaczonego poziomu kapitału wewnętrznego i monitorowanie oraz raportowanie przestrzegania limitów alokacji,
  - h) **ryzyko biznesowe** - regulacje wewnętrzne dotyczące zasad zarządzania ryzykiem biznesowym (w tym ryzykiem wyniku finansowego), limity wewnętrzne dotyczące ryzyka wyniku finansowego, monitorowanie i raportowanie przestrzegania limitów wewnętrznych, okresowa ocena poziomu ryzyka, testowanie warunków skrajnych, alokowanie wyznaczonego poziomu kapitału wewnętrznego i monitorowanie oraz raportowanie przestrzegania limitów alokacji,
  - i) **ryzyko modeli** - zasady zarządzania ryzykiem modeli w Banku określone zostały w Polityce zarządzania ryzykiem modeli w PBS, zarządzanie tym ryzykiem dokonywane jest w oparciu o istniejące procedury i regulacje wewnętrzne odnoszące się do obszarów działalności, w których modele mogą być wykorzystywane; pomiar i monitorowanie ryzyka modeli polega na ustaleniu istotności ryzyka, identyfikacji i ocenie jakościowej dokonywanej w ramach wyników przeglądu zarządczego i walidacji stosowanych modeli.

2.1. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KREDYTOWYM

STRATEGIE I PROCESY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM KREDYTOWYM

Celem strategicznym w zakresie zarządzania ryzykiem kredytowym jest utrzymywanie stabilnego i zrównoważonego pod względem jakości i ilości portfela kredytowego, równocześnie cechującego się wysoką dochodowością oraz bezpieczeństwem rozumianym jako minimalizacja ryzyka wystąpienia kredytów zagrożonych. W celu osiągnięcia długofalowych zamierzeń w zakresie ryzyka kredytowego, w Banku badaniu poddaje się czynniki ryzyka zmian makroekonomicznych.

Proces zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku przebiega w następujących etapach:

1. Identyfikacja czynników ryzyka kredytowego.
2. Ocena oraz ustalenie dopuszczalnych norm ryzyka (limity).
3. Monitorowanie, pomiar i raportowanie ryzyka.
4. Wdrażanie technik redukcji ryzyka.
5. Zarządzanie ryzykiem rezydualnym (w tym analiza ryzyka ekspozycji kredytowych finansujących nieruchomości oraz zabezpieczonych hipotecznych – zgodnie z zapisami Rekomendacji S).

6. Zarządzanie ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych, zgodnie z Rekomendacją T.
7. Testy warunków skrajnych.
8. Weryfikacja przyjętych procedur.
9. Kontrola zarządzania ryzykiem kredytowym.

Ryzyko kredytowe Banku rozpatrywane jest w dwóch aspektach jako:

- a) ryzyko pojedynczej transakcji,
- b) ryzyko łącznego portfela kredytowego.

Metodą zabezpieczenia się przed nadmiernym ryzykiem w działalności kredytowej jest odpowiednio prowadzone zarządzanie ryzykiem zarówno w odniesieniu do pojedynczego kredytu, jak i łącznego zaangażowania kredytowego.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w odniesieniu do pojedynczego kredytu polega na:

- a) badaniu wiarygodności i zdolności kredytowej przed udzieleniem kredytu oraz prawidłowym zabezpieczaniu ekspozycji kredytowej, zgodnie z regulacjami wewnętrznymi Banku,
- b) ustalaniu limitów na poszczególne produkty, branże, grupy klientów itp.,
- c) bieżącym monitoringu kredytowym, ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczeń hipotecznych w całym okresie kredytowania,
- d) dokonywaniu okresowych przeglądów ekspozycji kredytowych oraz tworzeniu rezerw celowych,
- e) prawidłowym prowadzeniu windykacji i nadzoru nad kredytami zagrożonymi,
- f) kontroli działalności kredytowej.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w odniesieniu do łącznego zaangażowania kredytowego przeprowadzane jest za pomocą:

1. dywersyfikacji oraz monitorowania i raportowania ryzyka kredytowego z tytułu koncentracji, związanego ze zbyt dużym zaangażowaniem Banku:
  1. wobec pojedynczych podmiotów oraz grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie,
  2. w ten sam sektor gospodarczy,
  3. w ten sam rejon gospodarczy,
  4. wobec tego samego produktu,
  5. w ten sam rodzaj zabezpieczenia,
2. monitorowania i raportowania jakości portfela (badanie szkodowości kredytów w poszczególnych segmentach klientów, branżach, regionach itp.),
3. monitorowania i raportowania adekwatności dokonywanych odpisów i wielkości tworzonych rezerw na należności zagrożone w porównaniu do ich poziomu i wielkości wyniku finansowego,
4. analizy skuteczności przyjmowanych zabezpieczeń ekspozycji kredytowych,
5. monitorowaniu rynku podstawowych zabezpieczeń, przyjmowanych przez Bank, tj. rynku nieruchomości.
6. analizy migracji ekspozycji pomiędzy poszczególnymi kategoriami ryzyka,
7. monitorowania ekspozycji zagrożonych, ich struktury, czynników ryzyka,
8. monitorowania kredytów udzielanych „osobom wewnętrznym”,
9. przedsięwzięć organizacyjno-kadrowych.

Zarządzanie ryzykiem rezydualnym odbywa się Banku w oparciu o zapisy Polityki kredytowej, Instrukcji prawnych form zabezpieczeń, procedur monitorowania zabezpieczeń.

Czynniki ryzyka rezydualnego można podzielić na zewnętrzne i wewnętrzne. Czynniki zewnętrzne wynikają ze zmian otoczenia Banku i dotyczą w szczególności:

1. Zmiany przepisów prawnych.
2. Pogorszenie się sytuacji gospodarczej w kraju.
3. Pogorszenie się sytuacji majątkowej klientów.
4. Utrata wartości zabezpieczeń.
5. Nie przestrzeganie umów dotyczących ustanawiania zabezpieczeń przez klientów.
6. Oszustwa.

Czynniki wewnętrzne ryzyka rezydualnego dotyczą w głównej mierze niedostosowania lub nie przestrzegania wewnętrznych regulacji Banku dotyczących ustanawiania i monitorowania zabezpieczeń kredytowych, a w szczególności:

1. Brak zgodności regulacji wewnętrznych Banku z przepisami prawa zewnętrznego.
2. Błędy formalno-prawne przy zawieraniu umów ustanawiania zabezpieczeń.
3. Brak wystarczającego monitoringu zabezpieczeń.
4. Ograniczenia kadrowe.

W celu ograniczania występowania ryzyka rezydualnego w Banku prowadzony jest systematyczny monitoring skuteczności przyjmowanych zabezpieczeń kredytowych, polegający na weryfikacji przyjętych przez Bank limitów na ekspozycje zabezpieczone tym samym rodzajem zabezpieczenia w oparciu o następujące informacje:

1. Analiza informacji na temat prowadzonych egzekucji komorniczych z przyjętych zabezpieczeń.
2. Ocena jakości zabezpieczeń, w tym zabezpieczeń pomniejszających podstawę tworzenia rezerw celowych.
3. Ocena skuteczności przyjętych zabezpieczeń w oparciu o informacje rynkowe.

W przypadku wzrostu ryzyka, mniejszej niż zakładano skuteczności stosowanych technik ograniczania ryzyka kredytowego Zarząd może podjąć następujące działania:

1. Opracowanie wytycznych dla pracowników kredytowych w zakresie zwiększenia wymagań oraz w sprawie dołożenia należytej staranności w zakresie przyjmowanych zabezpieczeń.
2. Zaostrzenie wymagań odnośnie przyjmowanych zabezpieczeń, takich jak zwiększenie wartości przyjmowanych zabezpieczeń w stosunku do udzielanych kredytów, zwiększenie wskaźników korygujących wartość zabezpieczeń.
3. Ograniczenie akcji kredytowej w całym Banku lub w poszczególnych jednostkach organizacyjnych.
4. Zmiana limitów koncentracji przyjmowanych zabezpieczeń.
5. Zwiększenie wymagań odnośnie monitoringu zabezpieczeń.
6. Zmiana kompetencji decyzyjnych, obowiązujących w Banku.
7. Zwiększenie częstotliwości raportowania ryzyka rezydualnego.
8. Szkolenia dla pracowników kredytowych.
9. Zwiększenie częstotliwości kontroli w obszarach objętych ryzykiem rezydualnym.

LIMITY OGRANICZAJĄCE RYZYKO KREDYTOWE

1. W celu dywersyfikacji ryzyka kredytowego Bank wprowadza odpowiednie do skali i złożoności działalności limity wewnętrzne ograniczające jego poziom.
2. Przyjęte rodzaje limitów wewnętrznych oraz ich wysokość zatwierdza Zarząd Banku, po zaopiniowaniu przez Komitet Zarządzania Ryzykami.

3. Wysokość limitów, o których mowa w pkt. 1 jest dostosowana do akceptowanego przez Radę Nadzorczą ogólnego poziomu ryzyka Banku.
4. W indywidualnych przypadkach Zarząd Banku może wyrazić zgodę na przekroczenie ustalonych limitów jednostkowych podejmując decyzję kredytową.
5. Rodzaje i wysokość obowiązujących w Banku limitów wewnętrznych ograniczających ryzyko kredytowe:
  - 1) Limity wynikające z ustawy Prawo bankowe (współczynnik wypłacalności, limity koncentracji wierzytelności),
  - 2) Limity ograniczające ryzyko adekwatności kapitałowej (współczynnik adekwatności kapitałowej),
  - 3) Limity ograniczające ryzyko koncentracji zaangażowań, w tym zaangażowań kapitałowych:
    - a) Limit branży rozumiany jako wyrażony w procentach maksymalny, możliwy udział kredytów udzielonych kredytobiorcom działającym w tej samej branży w funduszach własnych,
    - b) Limit zaangażowań wobec podmiotów z tego samego regionu geograficznego,
    - c) Limit zaangażowań zabezpieczonych tym samym rodzajem zabezpieczenia lub zabezpieczonych przez tego samego dostawcę zabezpieczenia,
    - d) Limit zaangażowania w jednorodne instrumenty finansowe,
  - 4) Pozostałe limity (m. in. wskaźnik jakości portfela, wskaźniki struktury podmiotowej, produktowej),
  - 5) Limity ograniczające ryzyko ekspozycji kredytowych finansujących nieruchomości oraz zabezpieczonych hipotecznie,
  - 6) Limity ograniczające ryzyko detalicznych ekspozycji kredytowych.

POMIAR I RAPORTOWANIE RYZYKA KREDYTOWEGO

System pomiaru ryzyka łącznego portfela kredytowego oparty jest na zagregowanym badaniu zaangażowania całego Banku w działalność narażoną na ryzyko kredytowe oraz uwzględnia pozycje bilansowe i pozabilansowe Banku.

Badanie ryzyka łącznego portfela kredytowego w Banku obejmuje:

- 1) analizę ilościową,
- 2) analizę wskaźnikową,
- 3) analizę adekwatności kapitałowej,
- 4) ocenę stopnia wykorzystania przyjętych limitów,
- 5) analizę wrażliwości Banku na wystąpienie sytuacji skrajnej.

Na podstawie przeprowadzonych analiz Departament Ryzyk i Analiz oraz Departament Kredytów sporządzają raporty ryzyka kredytowego.

W celu bieżącego monitorowania i pomiaru ryzyka kredytowego Departament Kredytów dokonuje codziennego monitoringu portfela kredytowego Banku przy wykorzystaniu systemów informatycznych.

Departament Ryzyk i Analiz sporządza tygodniowe i miesięczne raporty oceny ryzyka kredytowego. Raport tygodniowy jest przekazywany wskazanym Członkom Zarządu wewnętrzną pocztą elektroniczną. Miesięczne raporty ryzyka kredytowego Departament Ryzyk i Analiz przekazuje do zaopiniowania na Komitet Zarządzania Ryzykami. Po zaopiniowaniu przez Komitet Zarządzania Ryzykami – raporty są prezentowane w cyklach miesięcznych Zarządowi oraz w cyklach kwartalnych Radzie Nadzorczej Banku.

Zarząd Banku może wyznaczyć również indywidualny zakres sporządzania analiz w miarę potrzeb pojawiających się w działalności Banku.

KONTROLA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM KREDYTOWYM

Kontrola działalności kredytowej w Banku sprawowana jest poprzez:

- 1) Analizowanie na bieżąco sytuacji ekonomiczno-finansowej i wiarygodności klienta, a także prawidłowości przestrzegania oraz dotrzymywania wszystkich warunków określonych w umowie kredytowej oraz w umowie prawnych form zabezpieczeń.
- 2) Analizę przestrzegania regulacji kredytowych i ocenę jakości pracy poszczególnych pracowników kredytowych.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym podlega badaniu i ocenie w ramach systemu kontroli wewnętrznej i audytu, z uwzględnieniem w szczególności:

1. przestrzegania zasad zarządzania ryzykiem kredytowym,
2. narzędzi pomiaru,
3. przestrzegania limitów wewnętrznych,
4. realizacji polityki kredytowej Banku,
5. systemu kompetencji i odpowiedzialności,
6. mechanizmów informacyjno-sprawozdawczych stosowanych na poszczególnych szczeblach zarządzania.

W Banku funkcjonują mechanizmy kontroli wewnętrznej zgodnie z obowiązującym w Podkarpackim Banku Spółdzielczym regulaminem kontroli wewnętrznej.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym podlega badaniu i ocenie w ramach systemu zarządzania ryzykiem braku zgodności, ze szczególnym uwzględnieniem:

1. zgodności systemu zarządzania ryzykiem kredytowym z regulacjami zewnętrznymi,
2. zgodności limitów wewnętrznych z wymaganiami nadzorczymi,
3. przestrzegania wewnętrznych regulacji kredytowych.

2.2. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM PŁYNNOŚCI

STRATEGIE I PROCESY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM PŁYNNOŚCI

Celem strategicznym Podkarpackiego Banku Spółdzielczego w zakresie zarządzania płynnością jest zapewnienie zdolności do wywiązywania się w sposób optymalny z bieżących i przyszłych zobowiązań bilansowych i pozabilansowych.

Przez zarządzanie ryzykiem płynności rozumie się proces kształtowania struktury ilościowej (zróżnicowanie składników zarówno pasywów, jak i aktywów), w celu zapewnienia płynności finansowej Banku przy jednoczesnym osiągnięciu optymalnego wyniku finansowego.

Cele i zasady oraz pomiar ryzyka, w ramach których odbywa się zarządzanie ryzykiem płynności Banku, zebrane są w dokumencie „Strategia zarządzania ryzykiem płynności w PBS” oraz „Instrukcja służbowa – Zasady identyfikacji, pomiaru i monitorowania ryzyka płynności”. Dokumenty te wprowadzają zarówno wewnętrzne miary i limity ryzyka, jak również uwzględniają wymogi wynikające z Rekomendacji „P” oraz uchwały nr 386/2008 KNF z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności. Strategia określa ponadto szczegółowo sytuacje, w których płynność Banku uznaje się za zagrożoną i czynności, które w takiej sytuacji określone osoby zobowiązane są przedsięwziąć dla odzyskania pożądanego poziomu płynności. Operacyjne zarządzanie bieżącą, krótko- i średnioterminową płynnością Banku prowadzone jest przez jednostkę organizacyjną Centrali Banku zgodnie z ww. strategią oraz w oparciu o zapisy „Instrukcji zarządzania płynnością bieżącą w PBS”. Długoterminową, strukturalną płynnością Bank zarządza poprzez politykę produktową i cenową,

zmierzając do utrzymania odpowiedniego poziomu stabilnych depozytów oraz optymalnej struktury terminów zapadalności aktywów i wymagalności pasywów.

LIMITY OGRANICZAJĄCE RYZYKO PŁYNNOŚCI

Instrumentami całościowego zarządzania ryzykiem płynności Banku są ustalone globalne limity ostrożnościowe, ograniczające to ryzyko, przedstawione poniżej:

1. Wskaźniki płynności:
  - Wskaźnik płynności do 1 miesiąca,
  - Wskaźnik płynności do 3 miesięcy,
  - Wskaźnik płynności do 6 miesięcy,
  - Wskaźnik płynności do 1 roku,
  - Wskaźnik płynności do 2 lat,
  - Wskaźnik płynności do 5 lat,
  - Wskaźnik płynności do 10 lat,
  - Wskaźnik płynności do 20 lat,
  - Wskaźnik płynności powyżej 20 lat,
2. Wskaźniki zabezpieczenia płynności,
3. Wskaźniki stabilności bazy depozytowej,
4. Wskaźniki finansowania aktywów,
5. Wskaźniki finansowania aktywów długoterminowych.

Oprócz powyższych limitów ostrożnościowych, analizie i kontroli podlegają wskaźniki wynikające z Uchwały Nr 386/2008 KNF z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności:

Wyszczególnienie	Wartość minimalna
<i>Luka płynności krótkoterminowej (M1)</i>	0,00
<i>Współczynnik płynności krótkoterminowej (M2)</i>	1,00
<i>Współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi (M3)</i>	1,00
<i>Współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi (M4)</i>	1,00

oraz limity ograniczające bieżące zarządzanie płynnością.

POMIAR I RAPORTOWANIE RYZYKA PŁYNNOŚCI

Pomiar ryzyka płynności odbywa się z wykorzystaniem urealnionej o czynniki behawioralne (np. zerwanie depozytów i wcześniejsze spłaty kredytów) luki płynności, jak również za pomocą minimalnego wymaganego poziomu aktywów płynnych. Analizę uzupełniają średnio- i długoterminowe wskaźniki płynności, oparte o urealnioną lukę płynności, analiza stabilności i koncentracji bazy depozytowej oraz analizy scenariuszowe i testy warunków skrajnych, oparte o przewidywalne wydarzenia związane z możliwym masowym wycofaniem środków przez depozytariuszy.

System pomiaru ryzyka płynności oparty jest na zagregowanym badaniu zaangażowania całego Banku w działalność narażoną na ryzyko płynności, odbywa się we wszystkich walutach łącznie (po przeliczeniu wszystkich walut na złote według kursu średniego NBP obowiązującego na dzień sporządzenia raportu), uwzględnia pozycje bilansowe i pozabilansowe Banku.

Pomiar ryzyka płynności służy ocenie poziomu aktywów płynnych w stosunku do zapotrzebowania na te środki. Pomiar ryzyka płynności przede wszystkim ocenia:

- a) Stopień zabezpieczenia zobowiązań wynikających z pasywów niestabilnych aktywami płynnymi,
- b) Poziom stabilności depozytów i innych źródeł finansowania działalności Banku,
- c) Dostęp do alternatywnych źródeł finansowania, umożliwiających realizację bieżących i przewidywanych potrzeb w zakresie płynności,
- d) Uzależnienie od zaciągniętych kredytów, pożyczek i lokat od sektora finansowego.

Wyniki pomiaru ryzyka płynności stanowią podstawę do wypracowywania strategii zarządzania środkami finansowymi, zapewniającej:

- a) Terminowe wywiązywanie się Banku z zobowiązań finansowych,
- b) Ograniczanie kosztów utrzymania płynności finansowej, do których zalicza się koszty pozyskania środków, a także koszty wymuszonej sprzedaży aktywów Banku,
- c) Uniezależnienie się Banku od niestabilnych źródeł finansowania, które mogą okazać się niedostępne w okresach finansowego załamania lub niekorzystnych zmian na rynku finansowym.

Departament Ryzyk i Analiz dokonuje na każdy dzień sprawozdawczy obliczeń nadzorczych miar płynności krótkoterminowej oraz płynności długoterminowej, umożliwiających przeprowadzanie oceny skuteczności zarządzania płynnością.

Departament Ryzyk i Analiz co miesiąc do 15 dnia miesiąca sporządza raport w zakresie płynności krótko-, średnio- i długoterminowej i przekazuje go Komitetowi Zarządzania Ryzykami. Opracowane przez KZR wnioski przedstawia się Zarządowi Banku. Ponadto raz na kwartał przekazywana jest Radzie Nadzorczej informacja na temat płynności Banku oraz na temat adekwatności przyjętych limitów płynnościowych. Raz do roku sporządzana jest także pogłębiona analiza płynności długoterminowej.

KONTROLA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM PŁYNNOSCI

Zarządzanie płynnością objęte jest systemem mechanizmów kontrolnych uwzględniających wszystkie elementy tego procesu, a zwłaszcza ocenę przyjętych narzędzi pomiaru, ocenę realizacji polityki Banku, system kompetencji i odpowiedzialności, mechanizmy informacyjno-sprawozdawcze stosowane na poszczególnych szczeblach zarządzania. Kontrola wewnętrzna w zakresie płynności przeprowadzana jest w oparciu o przepisy Regulaminu kontroli wewnętrznej Banku.

Celem kontroli wewnętrznej jest:

- 1) ustalenie, czy przyjęte zasady w zakresie zarządzania płynnością są wprowadzane w życie i przestrzegane, oraz czy decyzje podejmowane na ich podstawie są właściwe i czy realizowane są przez wszystkie jednostki i komórki organizacyjne Banku,
- 2) ocena, czy przyjęte zasady spełniają następujące warunki:
  - a) zawierają efektywne procedury,
  - b) zapewniają właściwy przepływ informacji i szybkie podejmowanie decyzji,
- 3) kontrola działalności w zakresie zarządzania płynnością, w tym:
  - a) badanie prawidłowości realizacji zadań, wynikających z przyjętych procedur, organizacji pracy, efektywności działania i prawidłowości podejmowania decyzji przez upoważnionych pracowników,
  - b) ustalanie przyczyn i skutków występujących nieprawidłowości,
  - c) zabezpieczanie przed powstawaniem nieprawidłowości.

2.3. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM STOPY PROCENTOWEJ

STRATEGIA I PROCESY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM STOPY PROCENTOWEJ

Celem strategicznym w zakresie zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest minimalizacja ryzyka związanego z możliwością wystąpienia niekorzystnych zmian rynkowych stóp procentowych i

negatywnym wpływem tych zmian na wynik finansowy Banku oraz maksymalizacja marży odsetkowej w warunkach zmienności rynkowych stóp procentowych.

Celem funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem stopy procentowej jest stałe ograniczanie ryzyka, jak również zabezpieczanie się przed ewentualnymi skutkami ryzyka.

Na proces zarządzania ryzykiem stopy procentowej składają się następujące grupy czynności:

- 1) identyfikacja i ocena ryzyka,
- 2) pomiar i monitorowanie ryzyka,
- 3) podejmowanie działań zaradczych,
- 4) raportowanie ryzyka stopy procentowej,
- 5) kontrola procesu.

Do pomiaru ryzyka stopy procentowej Bank stosuje metodę luki, jak również badania symulacyjne wpływu zmian stóp procentowych na przychody odsetkowe, koszty odsetkowe i w konsekwencji na zmiany wyniku odsetkowego. Zarządzanie ryzykiem stopy procentowej obejmuje wszystkie oprocentowane pozycje bilansowe i pozabilansowe i koncentruje się na zarządzaniu ryzykiem przeszacowania, ryzykiem bazowym, na kontroli ryzyka opcji klienta, oraz na analizie zmian w zakresie krzywej dochodowości i ewentualnego wpływu tych zmian na wynik odsetkowy.

LIMITY OGRANICZAJĄCE RYZYKO STOPY PROCENTOWEJ

Bank ogranicza poziom ryzyka stopy procentowej poprzez stosowanie systemu limitów i odpowiednie kształtowanie struktury aktywów, pasywów i zobowiązań pozabilansowych.

Limity ostrożnościowe uwzględniają całościowe narażenie Banku na ryzyko stopy procentowej i określone są w oparciu o analizy własne, jak też osób odpowiedzialnych za określone obszary działalności Banku. Limitowaniu podlega narażenie Banku na ryzyko przeszacowania, bazowe, opcji klienta oraz krzywej dochodowości wyrażone akceptowalnym poziomem zmian wyniku odsetkowego w odniesieniu do funduszy własnych.

W sytuacji, gdy Bank dokonuje istotnych zmian w skali lub zakresie swojej działalności lub, gdy zachodzą istotne zmiany uwarunkowań rynkowych, dokonywana jest weryfikacja istniejących limitów ostrożnościowych.

POMIAR I RAPORTOWANIE RYZYKA STOPY PROCENTOWEJ

Bank do pomiaru stopnia narażenia na ryzyko stopy procentowej stosuje:

- a) metodę luki stopy procentowej (jako podstawowe narzędzie analityczne),
- b) metodę symulacji zmian dochodu odsetkowego,
- c) analizę podstawowych wskaźników związanych z ryzykiem stopy procentowej.

Analizy ryzyka stopy procentowej dokonuje się pod kątem następujących zagadnień:

- a) ryzyko niedopasowania terminów przeszacowania (analiza luki przeszacowania),
- b) ryzyko bazowe (analiza produktów z uwzględnieniem zależności ich oprocentowania od poszczególnych stóp referencyjnych oraz tzw. stopy Banku),
- c) prognoza przyszłych zmian stóp referencyjnych (w oparciu o aktualne oczekiwania rynku – krzywa dochodowości, prognozy w mediach oraz inne publikacje),
- d) marża odsetkowa (analiza porównawcza),
- e) weryfikacja trafności prognoz przyszłych zmian stóp procentowych oraz poziomu wyniku, poprzez porównanie przyjętych założeń ze stanem faktycznym,
- f) monitorowanie przekroczenia limitów.

Raporty dot. ryzyka stopy procentowej są przygotowywane w cyklach miesięcznych i dystrybuowane do członków Komitetu Zarządzania Ryzykami, a następnie do Zarządu i w cyklach kwartalnych do Rady Nadzorczej. Raporty prezentują analizę i wyjaśnienie przyczyn zaobserwowanych

w tych okresach trendów w rozbiciu na poszczególne typy ryzyka oraz ewentualne sugestie dotyczące kroków, jakie Bank powinien podjąć w celu ograniczenia lub zmiany profilu ryzyka.

KONTROLA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM STOPY PROCENTOWEJ

Zarządzanie ryzykiem stopy procentowej objęte jest systemem mechanizmów kontrolnych uwzględniających wszystkie elementy tego procesu, a zwłaszcza narzędzia pomiaru, ocenę realizacji polityki Banku, system kompetencji i odpowiedzialności, mechanizmy informacyjno – sprawozdawcze stosowane na poszczególnych szczeblach zarządzania.

Kontrola wewnętrzna w zakresie ryzyka stopy procentowej obejmuje:

- 1) adekwatny proces identyfikacji i oceny ryzyka stopy procentowej, w powiązaniu z innymi ryzykami,
- 2) zasady polityki, procedury, instrukcje i metodologie, pozwalające na realizację zamierzonych celów,
- 3) adekwatne systemy informacji zarządczej i nadzorczej,
- 4) proces okresowego przeglądu i oceny zgodności działania komórek i jednostek organizacyjnych Banku z zasadami polityki i procedurami,
- 5) sformalizowany proces wprowadzania nowych produktów, w tym takich, które mogą narazić Bank na ryzyko stopy procentowej.

2.4. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM WALUTOWYM

STRATEGIA I PROCESY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM WALUTOWYM

Podstawowym celem Banku jest utrzymywanie pozycji walutowej całkowitej na poziomie nie przekraczającym 2% funduszy własnych, która nie wiąże się z koniecznością utrzymywania regulacyjnego wymogu kapitałowego na ryzyko walutowe.

Celem strategicznym w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym jest dążenie do pełnego zaspokojenia potrzeb klientów w zakresie obsługi dewizowej, stałe zwiększanie obrotu dewizowego przy stałym wzroście przychodów z tytułu wymiany.

LIMITY OGRANICZAJĄCE RYZYKO WALUTOWE

W celu ograniczenia ryzyka walutowego w Banku wynikającego z utrzymywania pozycji w walutach obcych, wprowadza się:

- 1) limit VAR (LVAR) stanowiący maksymalny akceptowany przez Bank poziom VAR,
- 2) limit pozycji walutowej całkowitej Banku (LPC),
- 3) nocny limit wysokości pozycji walutowej netto w poszczególnych walutach odpowiadający sumie operacji otwartych i niezamkniętych na koniec danego dnia roboczego w każdej walucie obcej oddzielnie (LN).

Wewnętrzny limit na pozycję walutową całkowitą wynosi 0,75% funduszy własnych Banku.

Zmianę obowiązującego limitu na pozycję walutową całkowitą zatwierdza Zarząd Banku na wniosek Komitetu Zarządzania Ryzykami.

Za zarządzanie portfelem pozycji walutowych Banku w sposób umożliwiający przestrzeganie limitów LVAR, LPC oraz LN odpowiada Departament Skarbu poprzez bieżące wyliczanie i monitorowanie pozycji walutowej.

POMIAR I MONITOROWANIE RYZYKA WALUTOWEGO

Kalkulacji portfela pozycji walutowych oraz pozycji walutowej całkowitej Banku dokonuje Departament Ryzyk i Analiz każdego dnia roboczego za poprzedni dzień roboczy, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami KNF. Obliczone pozycje przekazywane są codziennie do Departamentu Skarbu celem realizacji zadań bieżącego zarządzania ryzykiem walutowym.

Do pomiaru ryzyka walutowego wykorzystuje się w Banku metodę Value at Risk, opracowaną na bazie wytycznych zawartych we właściwej uchwale Komisji Nadzoru Finansowego. Obowiązujący limit VAR ogranicza potencjalną dzienną stratę z wyceny portfela pozycji walutowych Banku do wysokości przyjętej przez Zarząd Banku.

Monitorowanie wykorzystania LVAR polega na porównywaniu VAR obliczonego dla portfela pozycji walutowych na zamknięcie każdego dnia roboczego z wartością obowiązującego w danym dniu LVAR – w trybie dekadowym.

Do monitorowania wykorzystania limitów LVAR w trybie dekadowym, oraz LPC i LN w trybie dziennym zobowiązany jest Departament Ryzyk i Analiz.

Departament Ryzyk i Analiz sporządza miesięczne raporty wykorzystania LVAR, LPC oraz LN za każdy dzień roboczy danego miesiąca i przekazuje raport Komitetowi Zarządzania Ryzykami.

RAPORTOWANIE RYZYKA WALUTOWEGO

Departament Ryzyk i Analiz poprzez Komitet Zarządzania Ryzykami raportuje Zarządowi Banku w trybie comiesięcznym o wykorzystaniu LVAR, LPC oraz LN. Raport zawiera:

- a) poziom ryzyka walutowego określony wykorzystaniem limitów,
- b) stan pozycji bilansowych i pozabilansowych w walutach obcych,
- c) księgową wycenę działalności walutowej w ramach analizy wyniku z pozycji wymiany.

W oparciu o raporty sporządzane zgodnie z powyższym, Zarząd Banku przedstawia Radzie Nadzorczej informację z działalności walutowej w trybie kwartalnym.

KONTROLA OPERACJI WALUTOWYCH

Kontrolę merytoryczną w zakresie operacji walutowych sprawuje Departament Skarbu. Nadzór nad prawidłowością systemu ewidencyjno księgowego w zakresie operacji walutowych realizuje Departament Finansowy.

Departament Ryzyk i Analiz sprawuje okresową kontrolę w zakresie przestrzegania ustalonych uchwałami limitów. W razie przekroczenia limitów informuje Zarząd o wysokości i przyczynach przekroczenia. Departament Audytu bada i ocenia adekwatność i skuteczność mechanizmów przestrzegania, nadzorowania i kontroli, opisanych w Instrukcji zarządzania ryzykiem walutowym w Podkarpackim Banku Spółdzielczym, zgodnie z odrębnymi regulacjami wewnętrznymi Banku.

Celem kontroli wewnętrznej jest zapewnienie:

- 1) właściwego i terminowego przebiegu pracy,
- 2) prawidłowego i terminowego obiegu dokumentacji,
- 3) adekwatności zasad rachunkowości i sprawozdawczości w obszarze operacji walutowych.

2.5. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM OPERACYJNYM

STRATEGIA I PROCESY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM OPERACYJNYM

Ryzyko operacyjne definiowane jest jako ryzyko (możliwość) poniesienia straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów technicznych lub ze zdarzeń zewnętrznych. Do obszaru ryzyka operacyjnego włącza się ryzyko prawne natomiast wyłącza się ryzyko strategiczne, oraz ryzyko reputacji, które jest związane z ryzykiem biznesowym.

Celem strategicznym w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym jest stałe ograniczanie ryzyka, ochrona zasobów, systemów oraz procesów, jak również zabezpieczanie się przed ewentualnymi skutkami ryzyka.

Powszechny charakter występowania ryzyka operacyjnego oznacza, że każdy pracownik Banku oraz każda jednostka organizacyjna Banku są odpowiedzialni za identyfikację ryzyka operacyjnego występującego w obszarze ich kompetencji i podejmowanie działań mających na celu ograniczanie poziomu tego ryzyka.

System zarządzania ryzykiem operacyjnym ma charakter zintegrowany, tzn. wszystkie czynności i funkcje związane z zarządzaniem tym ryzykiem połączone są w spójną, przejrzystą, kompletną i efektywnie działającą całość. W celu uniknięcia potencjalnego konfliktu interesów i zapewnienia obiektywizmu, funkcja oceny ryzyka operacyjnego w Banku jest oddzielona od funkcji podejmowania decyzji biznesowych. Funkcja kontrolna systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym jest autonomiczna i zlokalizowana została w Centrali Banku, w Departamencie Ryzyk i Analiz.

Do głównych zadań systemu należą:

- 1) dostarczenie informacji na temat ryzyka, jego profilu oraz poziomu strat,
- 2) stosowanie działań redukujących ryzyko i jego skutki,
- 3) monitorowanie dopuszczalnego poziomu ryzyka.

Na proces zarządzania ryzykiem operacyjnym składają się następujące grupy czynności:

- 1) identyfikacja i raportowanie ryzyka operacyjnego (w tym strat z tyt. ryzyka operacyjnego),
- 2) pomiar i monitorowanie ryzyka,
- 3) podejmowanie działań zaradczych,
- 4) kontrola procesu.

OGRANICZANIE RYZYKA I DZIAŁANIA ZAPOBIEGAWCZE

Bank zarządza ryzykiem operacyjnym w sposób systemowy i bieżący. Systemowe zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na tworzeniu rozwiązań bieżącego zarządzania ryzykiem i obejmuje ono:

- 1) tworzenie wewnętrznych regulacji i procedur dotyczących ryzyka,
- 2) rozwiązania organizacyjne dotyczące zarządzania ryzykiem,
- 3) rozwiązania techniczne,
- 4) doskonalenie wiedzy i umiejętności pracowników uczestniczących w zarządzaniu ryzykiem operacyjnym.

Bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym polega na:

- 1) zapobieganiu zdarzeniom operacyjnym, powstającym w produktach, procesach wewnętrznych oraz w systemach, stosując narzędzia i instrumenty proponowane przez Zarząd, Forum Kierowania Polityką Bezpieczeństwa i jednostki organizacyjne,
- 2) podejmowaniu działań zmierzających do ograniczenia liczby i skali występujących zagrożeń (incydentów),
- 3) likwidowaniu negatywnych skutków ryzyka.

W bieżącym zarządzaniu ryzykiem operacyjnym szczególny nacisk położony jest na wyjaśnienie przyczyn powstawania zidentyfikowanych incydentów.

Wybór środków ochrony ma na celu ograniczenie ryzyka poprzez zmniejszenie prawdopodobieństwa występowania incydentów bądź też zmniejszenie skutków potencjalnych incydentów (ograniczenie strat, jeżeli incydent wystąpi). Wyboru dokonuje się z uwzględnieniem istniejącej infrastruktury organizacyjnej i technicznej, kosztów danego środka ochrony oraz spodziewanego ograniczenia ryzyka w wyniku jego zastosowania.

POMIAR I RAPORTOWANIE RYZYKA OPERACYJNEGO

Bank wykorzystuje do monitorowania ryzyka operacyjnego i do jego oceny dane o identyfikowanych zdarzeniach i zagrożeniach z zakresu ryzyka operacyjnego, a także stratach powodowanych przez to ryzyko.

Bank decyduje o tolerancji na ryzyko i podejmuje odpowiednie działania po przekroczeniu dozwolonego poziomu ryzyka. Kierownictwo Banku jest systematycznie (raporty miesięczne) a w razie potrzeby także na bieżąco, informowane o poziomie ryzyka operacyjnego, a także o działaniach podejmowanych w związku ze zidentyfikowanymi zdarzeniami i zagrożeniami z zakresu ryzyka operacyjnego. Identyfikacji podlegają wszystkie zdarzenia (incydenty) niezależnie od tego, czy w momencie rejestracji miały charakter ryzyka zmaterializowanego czy też nie.

Identyfikacja zdarzeń historycznych (incydentów) dokonywana jest w codziennej pracy Banku, na poziomie jednostek i komórek organizacyjnych. Rejestr incydentów prowadzony jest obligatoryjnie w każdym Oddziale i Departamencie Banku oraz na każdym samodzielnie wyodrębnionym organizacyjnie stanowisku pracy.

Przedmiotem monitoringu ryzyka operacyjnego są:

- 1) zdarzenia operacyjne i ich skutki,
- 2) poziom ryzyka operacyjnego,
- 3) skuteczność podejmowania działań w ramach działań zaradczych, i działań podejmowanych przez Zarząd,
- 4) wielkości objęte limitami lub wielkościami progowymi.

Pomiar ryzyka operacyjnego dokonywany jest w trzech ujęciach:

- 1) statystycznym – na podstawie danych wewnętrznych oblicza się skalę zarejestrowanych incydentów oraz poziom strat operacyjnych,
- 2) jakościowo-ilościowym – dokonuje się oceny poziomu ryzyka w procesach Banku (mapowania) oraz pomiaru wskaźników ryzyka operacyjnego,
- 3) zgodności z normami prawnym – oblicza się wymóg kapitałowy na ryzyko operacyjne.

Bank na podstawie danych o incydentach oblicza skalę zarejestrowanych zdarzeń operacyjnych oraz szacuje wielkość strat powstałych na skutek tychże zdarzeń. Szacunku strat dokonuje Departament Ryzyk i Analiz w okresach miesięcznych, na podstawie zasad opisanych w Instrukcji.

Bank stosuje punktową ocenę poziomu ryzyka operacyjnego do analizowania procesów. Ocenę tę prowadzi się z uwzględnieniem spodziewanego prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożeń potencjalnych oraz ich wpływu (siły negatywnego oddziaływania zagrożenia) na procesy. Na podstawie przeprowadzonej oceny poziomu ryzyka operacyjnego w procesach sporządza się mapę ryzyka, będącą graficznym obrazem ryzyka operacyjnego zawartego w procesach Banku.

Bank wykorzystuje kluczowe wskaźniki ryzyka (KRI), określające miarę oraz definicję poziomu akceptowalności dla poszczególnych rodzajów ryzyka, pozwalając na śledzenie zmian w poziomie ryzyka w poszczególnych obszarach działalności Banku oraz na podejmowanie decyzji zarządczych. Ponadto, w ramach samooceny stosowane jest także dodatkowe narzędzie w formie ankiety czynników ryzyka operacyjnego, mające na celu identyfikację ewentualnych zagrożeń dla realizowanych przez Bank procesów.

STOSOWANE METODY WYLICZANIA WYMOGU KAPITAŁOWEGO NA POKRYCIE RYZYKA OPERACYJNEGO

Bank, do wyliczenia wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego, stosuje metodę podstawowego wskaźnika. Wskaźnik jest średnią wartością wyniku z okresu ostatnich trzech lat – jest to iloraz z sumy dodatnich wyników i liczby lat, w których wynik był dodatni. Roczny wynik kalkulowany jest jako suma wybranych pozycji rachunku zysków i strat, określonych w Uchwale KNF nr 76/2010 z dnia 10 marca 2010r. z póź. zm.

RAPORTOWANIE RYZYKA OPERACYJNEGO

Wszystkie Oddziały i Departamenty zobowiązane są do raportowania incydentów ryzyka operacyjnego w formie elektronicznego zapisu w programie, w cyklach miesięcznych. Zbiorczy raport o incydentach ryzyka operacyjnego w postaci Centralnego Rejestru Incydentów ryzyka operacyjnego sporządza Departament Ryzyk i Analiz w cyklach miesięcznych. Departament Ryzyk i Analiz opracowuje miesięczną informację dotyczącą zaistniałych w Banku zdarzeń operacyjnych i wynikających z nich strat i przekazuje ją na posiedzenia Forum Kierowania Polityką Bezpieczeństwa w celu zaopiniowania, a następnie Zarządowi Banku. Zarząd raportuje w sprawie ryzyka operacyjnego do Rady Nadzorczej raz na kwartał, na najbliższym posiedzeniu Rady Nadzorczej przypadającym po kwartale, za który sporządzony jest raport.

Suma strat brutto z tytułu ryzyka operacyjnego odnotowanych w 2013 roku [tys. zł]

Rodzaj	Kategoria	Kwota straty brutto
Klienci, produkty i praktyki operacyjne	Klasyfikacja klienta i ekspozycje	181
	Niewłaściwe praktyki biznesowe lub rynkowe	19
	Obsługa klientów, ujawnianie informacji o klientach, zobowiązania względem klientów	1
	Wady produktów	0
Oszustwa wewnętrzne	Kradzież i oszustwo	284
Oszustwa zewnętrzne	Kradzież i oszustwo	1 743
Szkody związane z aktywami rzeczowymi	Kłęski żywiołowe i inne zdarzenia	62
Wykonanie transakcji, dostawa i zarządzanie procesami operacyjnymi	Kontrahenci niebędący klientami banku	5
	Monitorowanie i sprawozdawczość	0
	Napływ i dokumentacja klientów	0
	Wprowadzanie do systemu, wykonywanie, rozliczanie i obsługa transakcji	375
	Zarządzanie rachunkami klientów	20
Zakłócenia działalności banku i awarie systemów	Systemy	22
Zasady dotyczące zatrudnienia oraz bezpieczeństwo w miejscu pracy	Bezpieczeństwo środowiska pracy	0
	Stosunki pracownicze	0
Razem		2 712

Bank podejmuje działania przeciwdziałające ryzyku odpowiednio do wyników oceny tego ryzyka.

Działania zabezpieczające obejmują:

- 1) wdrożenie i systematyczna weryfikacja procesów zapobiegania występowaniu oraz zmniejszania skutków ryzyka, odpowiednio do rodzaju ryzyka i jego możliwego wpływu na wynik Banku
- 2) zapobieganie powstawaniu zagrożeń o charakterze katastroficznym lub zagrażającym utratą ciągłości działania Banku.
- 3) zapewnienie opłacalności stosowania wybranych metod ograniczania ryzyka, odpowiednio do skali działania Banku i wielkości ryzyka.
- 4) działania prewencyjne, związane z identyfikacją i monitoringiem ryzyka prowadzenia operacji, rozpoznawaniem i zapobieganiem powstawaniu zdarzeń ryzyka operacyjnego w trakcie codziennej działalności, a także zapewnienie identyfikacji i oceny ryzyka przed podjęciem istotnych decyzji związanych z wdrożeniem nowych produktów, procesów, systemów;
- 5) osłabianie i niwelowanie skutków zaszłych zdarzeń poprzez przygotowanie odpowiednich procedur i sposobów reagowania pracowników Banku na wypadek zajścia zdarzenia ryzyka operacyjnego, a także poprzez dokonanie przeniesienia ryzyka na inne podmioty w przypadku opłacalności i dostępności takiej metody dla danego rodzaju ryzyka.

- 6) stosowanie ubezpieczeń.
- 7) tworzenie planów awaryjnych zachowania ciągłości działania.
- 8) okresowa weryfikacja procedur obowiązujących w Banku.

2.6. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM BRAKU ZGODNOŚCI

STRATEGIA I PROCESY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM BRAKU ZGODNOŚCI

Celem bezpośrednim zarządzania ryzykiem braku zgodności w Banku jest ograniczenie strat finansowych i niefinansowych, spowodowanych nieprzebraniem lub brakiem zgodności działań Banku z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi Banku lub przyjętymi przez Bank zobowiązaniami lub standardami postępowania.

Celem pośrednim jest ograniczanie występowania ryzyka prawnego oraz ryzyka operacyjnego, stanowiących podstawę występowania ryzyka braku zgodności.

Realizacja tych celów wymagała wprowadzenia w Banku procedur umożliwiających monitorowanie, pomiar, raportowanie oraz identyfikację, ocenę, wdrażanie i realizację mechanizmów kontroli ryzyka, na które Bank może być narażony w wyniku nie przestrzegania przepisów prawa oraz regulacji wewnętrznych i przyjętych zobowiązań oraz standardów postępowania.

ANALIZA CZYNNIKÓW ORAZ OBSZARÓW WYSTĘPOWANIA RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI W BANKU

Bank identyfikuje wewnętrzne czynniki ryzyka braku zgodności, wynikające z wewnętrznej organizacji Banku oraz zewnętrzne – niezależne od Banku. Analiza czynników występowania w Banku ryzyka braku zgodności jest jednym z elementów procesu zarządzania tym ryzykiem.

Podstawowe elementy procesu zarządzania ryzykiem braku zgodności w Banku to:

1. identyfikacja czynników ryzyka,
2. identyfikacja i rejestracja zdarzeń ryzyka braku zgodności,
3. monitorowanie ryzyka,
4. raportowanie,
5. wyznaczenie profilu ryzyka Banku,
6. podejmowanie czynności mających na celu ograniczanie ryzyka braku zgodności,
7. kontrola procesu zarządzania ryzykiem braku zgodności w Banku.

Profil ryzyka braku zgodności Banku opiera się na analizie danych dotyczących strat finansowych oraz niefinansowych wywołanych zdarzeniami ryzyka braku zgodności.

Za wyznaczenie profilu ryzyka braku zgodności w Banku jest odpowiedzialny Departament Zgodności. Profil ryzyka braku zgodności Banku podlega opiniowaniu przez Forum Kierowania Polityką Bezpieczeństwa Banku.

POMIAR I RAPORTOWANIE RYZYKA BRAKU ZGODNOŚCI

Monitorowanie zdarzeń ryzyka braku zgodności odbywa się w Departamencie Zgodności w oparciu o informacje otrzymywane z odpowiednich jednostek i komórek organizacyjnych Banku, w tym w ramach raportowania zdarzeń ryzyka operacyjnego.

Raportowanie w sprawie ryzyka braku zgodności odbywa się w cyklach półrocznych do Zarządu Banku, w terminie do końca miesiąca następującego po danym półroczu, zaś w cyklach rocznych do Rady Nadzorczej, w terminie do końca marca kolejnego roku. Raporty półroczne dla Zarządu Banku podlegają opiniowaniu przez Forum Kierowania Polityką Bezpieczeństwa Banku.

Ponadto, w ramach zadań realizowanych w celu ograniczenia liczby zdarzeń ryzyka braku zgodności, sporządzane są i udostępniane miesięczne raporty z monitoringu zmian w prawie oraz zmian w bazie bankowych regulacji wewnętrznych.,

2.7. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM KAPITAŁOWYM

STRATEGIA I PROCESY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM KAPITAŁOWYM

Celem strategicznym w zakresie zarządzania kapitałem jest zapewnienie odpowiedniej struktury i systematycznego wzrostu funduszy własnych, adekwatnych do skali i rodzaju prowadzonej działalności, głównie poprzez maksymalizację wyniku finansowego oraz jego przeznaczanie na zwiększenie funduszy własnych Banku.

Głównym celem polityki kapitałowej Banku jest utrzymywanie takiego poziomu kapitału, który pozwala na zapewnienie sukcesywnego wzrostu skali działania Banku, przy jednoczesnym ponoszeniu akceptowalnego przez Bank poziomu ryzyka występującego w jego działalności. Aby zapewnić realizację tych priorytetów zasadniczym celem kapitałowym Banku jest osiągnięcie przewidzianego planem poziomu funduszy własnych oraz utrzymywanie ich na poziomie zabezpieczającym zidentyfikowane ryzyka istotne, występujące w działalności Banku.

LIMITOWANIE, POMIAR I RAPORTOWANIE RYZYKA KAPITAŁOWEGO

Akceptowany przez Bank poziom ryzyka mierzonego ilościowo wartością kapitału wewnętrznego niezbędnego do pokrycia wszystkich istotnych ryzyk występujących w jego działalności określony jest z uwzględnieniem zapisów w „Instrukcji służbowej oceny adekwatności kapitałowej w Podkarpackim Banku Spółdzielczym” oraz „Polityki kapitałowej Podkarpackiego Banku Spółdzielczego”.

W okresach kwartalnych Bank przeprowadza kapitałowe testy warunków skrajnych według następujących wariantów scenariuszowych:

- a) wystąpienia istotnej straty w wysokości 5% funduszy własnych na poziom współczynnika wypłacalności oraz TIER 1,
- b) wycofania 20% udziałów na poziom współczynnika wypłacalności oraz TIER 1,
- c) istotnego wzrostu wymogów kapitałowych (filar II) na adekwatność kapitałową Banku,
- d) wpływu spadku o 50% cen instrumentów kapitałowych uwzględnianych w rachunku funduszy własnych na współczynnik wypłacalności i TIER 1 oraz opcjonalnie scenariusz zmiany cen instrumentów kapitałowych do wartości minimalnej z ostatnich 24 miesięcy.

Wyniki testów prezentowane są na posiedzeniu KZR i przekazywane Zarządowi i Radzie Nadzorczej Banku jako element raportu z oceny poziomu adekwatności kapitałowej Banku, w okresach wskazanych w „Instrukcji służbowej oceny adekwatności kapitałowej w Podkarpackim Banku Spółdzielczym”.

KONTROLA ZARZĄDZANIA KAPITAŁEM

Bank posiada adekwatny system kontroli wewnętrznej w zakresie zarządzania kapitałem. Fundamentalnym składnikiem tego systemu jest niezależne, regularne badanie i ocena efektywności systemu zarządzania kapitałem.

Efektywny system kontroli wewnętrznej w zakresie zarządzania kapitałem obejmuje:

- ocenę procesów szacowania kapitału wewnętrznego, zarządzania kapitałowego, oraz ocenę przeglądów tych procesów,
- ocenę adekwatności procesu zarządzania kapitałem do skali i zakresu działalności Banku,
- ocenę procesów planowania kapitałowego,
- przegląd aktualności obowiązujących regulacji wewnętrznych w tym zakresie.

Departament Audytu dokonuje niezależnej oceny: procesu zarządzania kapitałem, przeglądów oraz systemu kontroli wewnętrznej.

2.8. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM BIZNESOWYM

STRATEGIA I PROCESY ZARZĄDZANIA RYZYKIEM BIZNESOWYM

Ryzykiem biznesowym Bank zarządza opracowując plan ekonomiczno-finansowy, w którym uwzględnia wpływ warunków makroekonomicznych na poziom ryzyk oraz adekwatność kapitałową w okresie planowanym. Zarządzanie ryzykiem biznesowym w Banku skupia się głównie na obszarze ryzyka wyniku finansowego, definiowanego jako ryzyko realizacji wyniku finansowego poniżej wymagań wynikających z potrzeby prowadzenia bieżącej działalności i rozwoju, głównie w celu zapewnienia odpowiedniego zasilenia kapitału.

Celem strategicznym Banku w odniesieniu do ryzyka wyniku finansowego jest generowanie wyniku finansowego na poziomie zapewniającym stabilny wzrost funduszy własnych, adekwatny do wzrostu ponoszonego ryzyka, poprzez efektywne zarządzanie działalnością bankową, mającą wpływ na ostateczny poziom wyniku finansowego.

LIMITY OGRANICZAJĄCE RYZYKO BIZNESOWE

Dopuszczalny poziom ryzyka biznesowego w Banku wyrażony jest za pomocą stopnia narażenia wyniku finansowego oraz funduszy własnych Banku na to ryzyko (poprzez system wewnętrznych limitów narażenia Banku na ryzyko wyniku finansowego).

Bank w ramach analizy ryzyka wyniku finansowego monitoruje zgodne z planem finansowym oraz Strategią Banku i wskaźniki, do których należą:

1. Stopa zwrotu z aktywów ROA, obliczona jako relacja annualizowanego wyniku finansowego netto do średnich w danym roku aktywów netto;
2. Stopa zwrotu z funduszy ROE, obliczona jako relacja annualizowanego wyniku finansowego netto do średnich w danym roku funduszy podstawowych;
3. Relacja kosztów działania banku z amortyzacją do wyniku działalności bankowej;
4. Marża odsetkowa, obliczona jako relacja annualizowanego wyniku z tytułu odsetek do średnich w danym roku aktywów przychodowych.

POMIAR I RAPORTOWANIE RYZYKA BIZNESOWEGO

Monitorowanie ryzyka biznesowego, w tym w szczególności ryzyka wyniku finansowego odbywa się w Departamencie Ryzyk i Analiz.

Zarządzanie ryzykiem wyniku finansowego w Banku oparte jest na analizie czynników mających wpływ na poziom wyniku finansowego oraz jego stabilność/zmienność w czasie. Pomiar ryzyka wyniku finansowego odbywa się poprzez analizę historyczną:

1. Poziomu i struktury aktywów i pasywów,
2. Poziomu i struktury przychodów i kosztów oraz zmienność elementów rachunku zysków i strat, mających wpływ na poziom wyniku finansowego,
3. Ryzyka kredytowego,
4. Ryzyka płynności,
5. Ryzyka stopy procentowej w portfelu bankowym,
6. Ryzyka walutowego.

Oprócz analizy historycznej, badaniu podlega zagrożenie poziomu wyniku finansowego w okresach przyszłych, przy założeniu załamania się kluczowych parametrów, mających wpływ na wynik finansowy.

Analizy z zakresu oceny ryzyka wyniku finansowego po zaopiniowaniu przez Komitet Zarządzania Ryzykami są przekazywane Zarządowi Banku w cyklach miesięcznych. Zarząd przedstawia Radzie Nadzorczej raporty z zakresu analizy ryzyka wyniku finansowego w cyklach kwartalnych; w przypadku wystąpienia znaczącego wpływu ryzyka wyniku finansowego na niekorzystne zmiany w zakresie kapitałów Banku, Rada Nadzorcza otrzymuje raporty ze zwiększoną częstotliwością.

KONTROLA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM BIZNESOWYM

Zarządzanie ryzykiem wyniku finansowego objęte jest systemem mechanizmów kontrolnych uwzględniających wszystkie elementy tego procesu, a zwłaszcza narzędzia pomiaru, ocenę realizacji polityki Banku, przestrzeganie ustalonych wewnętrznych limitów, system kompetencji i odpowiedzialności, mechanizmy informacyjno – sprawozdawcze stosowane na poszczególnych szczeblach zarządzania.

III. FUNDUSZE WŁASNE

3.1. PODSTAWOWE INFORMACJE O WARUNKACH UMOWNYCH DOTYCZĄCYCH GŁÓWNYCH CECH WSZYSTKICH POZYCJI I SKŁADNIKÓW FUNDUSZY WŁASNYCH

Na fundusze własne Banku składają się fundusze podstawowe i uzupełniające.

1. Fundusze podstawowe Banku obejmują:
  - 1) fundusze zasadnicze Banku, które stanowi wpłacony fundusz udziałowy oraz fundusz zasobowy i fundusz rezerwowy:
    - a) fundusz udziałowy, tworzony z wpłat udziałów członkowskich, odpisów na udziały członkowskie z podziału nadwyżki bilansowej oraz innych źródeł określonych w odrębnych przepisach,
    - b) fundusz zasobowy, tworzony z wpłat przez członków wpisowego i z części nadwyżki bilansowej oraz innych źródeł określonych w odrębnych przepisach,
    - c) fundusz rezerwowy, tworzony z części nadwyżki bilansowej na pokrycie strat bilansowych Banku lub na inne cele,
  - 2) pozycje dodatkowe funduszy podstawowych:
    - a) fundusz ogólnego ryzyka, tworzony z części nadwyżki bilansowej, na nie zidentyfikowane ryzyko działalności bankowej,
    - b) niepodzielony zysk z lat ubiegłych,
    - c) zysk w trakcie zatwierdzania oraz zysk netto bieżącego okresu sprawozdawczego,
    - d) inne pozycje bilansu Banku, określone przez Komisję Nadzoru Finansowego,
  - 3) pozycje pomniejszające fundusze podstawowe.
2. Fundusze uzupełniające Banku obejmują:
  - 1) kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny rzeczowych aktywów trwałych – utworzony na podstawie odrębnych przepisów,
  - 2) za zgodą Komisji Nadzoru Finansowego, w zakresie i trybie określonym w ustawie Prawo bankowe:
    - a) dodatkową kwotę odpowiedzialności członków Banku,
    - b) zobowiązania podporządkowane,

- c) fundusze tworzone ze środków własnych lub obcych,
  - d) zobowiązania z tytułu papierów wartościowych o nieokreślonym terminie wymagalności oraz inne instrumenty o podobnym charakterze,
- 3) inne pozycje określone przez Komisję Nadzoru Finansowego w celu bezpiecznego prowadzenia działalności bankowej i prawidłowego zarządzania ryzykiem w Banku,
- 4) pomniejszenia funduszy uzupełniających, określone przez Komisję Nadzoru Finansowego.

3.2. STRUKTURA FUNDUSZY WŁASNYCH

Poniższe zestawienie przedstawia poziom poszczególnych pozycji funduszy własnych Banku według stanu na dzień 31.12.2013 r.:

Wyszczególnienie	Kwota w tys. zł
Fundusze podstawowe	127 304
fundusze zasadnicze	121 502
<i>fundusz udziałowy</i>	33 969
<i>fundusz zasobowy</i>	87 533
<i>fundusz rezerwowy</i>	0
pozycje dodatkowe funduszy podstawowych	18 795
<i>niepodzielony zysk z lat ubiegłych</i>	-
<i>fundusz ogólnego ryzyka bankowego</i>	1 295
<i>zysk netto bieżącego okresu sprawozdawczego zweryfikowany przez biegłego rewidenta</i>	-
<i>inne pozycje bilansu Banku, określone przez KNF</i>	17 500
pozycje pomniejszające fundusze podstawowe	9 135
<i>wartości niematerialne i prawne</i>	9 135
<i>niepodzielona strata z lat ubiegłych</i>	-
<i>strata na koniec okresu sprawozdawczego</i>	-
<i>strata w trakcie zatwierdzania</i>	-
<i>inne pomniejszenia funduszy podstawowych, określone przez KNF</i>	-
pozycje pomniejszające fundusze podstawowe	3 858
<i>brakująca kwota rezerw celowych</i>	-
<i>aktualizacja wyceny instrumentów kapitałowych</i>	3 858
Fundusze uzupełniające	63 349
<i>fundusz z aktualizacji wyceny majątku trwałego</i>	449
<i>zobowiązania podporządkowane</i>	62 900
<i>fundusze tworzone ze środków własnych lub obcych</i>	-
<i>zobowiązania z tytułu papierów wartościowych o nieokreślonym terminie wymagalności oraz inne instrumenty o podobnym charakterze,</i>	-
<i>inne pozycje określone przez KNF</i>	-
<i>pomniejszenia funduszy uzupełniających, określone przez KNF</i>	-
pozycje pomniejszające fundusze uzupełniające	0
<i>brakująca kwota rezerw celowych</i>	-
<i>inwestycje kapitałowe w podmiotach finansowych</i>	-
Fundusze własne	190 653

Bank nie dokonywał sekurytyzacji aktywów.

IV. ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

4.1. OPIS METODY STOSOWANEJ PRZEZ BANK DO OCENY ADEKWATNOŚCI POZIOMU KAPITAŁU WEWNĘTRZNEGO

Zgodnie z Uchwałą KNF nr 258/2011 z dnia 4 października 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku, Podkarpacki Bank Spółdzielczy wyznacza kapitał wewnętrzny na podstawie „Instrukcji służbowej oceny adekwatności kapitałowej PBS.” Bank dokonuje indywidualnej oceny profilu ryzyka oraz oszacowania kapitału wewnętrznego, bazując na metodzie opartej na minimalnym wymogu kapitałowym 8%. Bank zidentyfikował w swojej działalności następujące rodzaje ryzyk:

- ryzyko kredytowe, w tym koncentracji zaangażowań,
- ryzyko operacyjne,
- ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej,
- ryzyko rynkowe,
- ryzyko płynności,
- ryzyko biznesowe, w tym wyniku finansowego,
- ryzyko kapitałowe,
- ryzyko strategiczne,
- ryzyko utraty reputacji,
- ryzyko modeli,
- ryzyko transferowe,
- ryzyko cyklu gospodarczego
- ryzyko rezydualne.

Syntetyczny opis modelu kapitału wewnętrznego

Na podstawie obowiązującej w Podkarpackim Banku Instrukcji oceny adekwatności kapitałowej dokonywana jest agregacja łącznej kwoty kapitału, poprzez wyliczenie wewnętrznego współczynnika wypłacalności, uwzględniającego łącznie wymogi minimalne oraz dodatkowe.

Minimalne wymogi kapitałowe na ryzyka ujęte w Filarze I w Banku wyliczane są w oparciu o „Instrukcję wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu ryzyk I Filaru w Podkarpackim Banku Spółdzielczym i obejmują:

- 1) łączny wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego - obliczany zgodnie z Załącznikiem nr 4 do Uchwały KNF w sprawie adekwatności kapitałowej,
- 2) łączny wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego, rozumianego jako ryzyko walutowe – obliczany zgodnie z Załącznikiem nr 6 do Uchwały KNF w sprawie adekwatności kapitałowej,
- 3) łączny wymóg kapitałowy z tytułu przekroczenia limitu koncentracji zaangażowań - obliczany zgodnie z Załącznikiem nr 12 do Uchwały KNF w sprawie adekwatności kapitałowej,
- 4) łączny wymóg kapitałowy z tytułu przekroczenia progu koncentracji kapitałowej - obliczany zgodnie z Załącznikiem nr 13 do Uchwały KNF w sprawie adekwatności kapitałowej,
- 5) łączny wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego - obliczany zgodnie z Załącznikiem nr 14 do Uchwały KNF w sprawie adekwatności kapitałowej.

Do kalkulacji kapitału wewnętrznego na poszczególne rodzaje ryzyka Bank stosuje:

- dla ryzyka kredytowego - badanie dywersyfikacji ryzyka kredytowego - mierzoną jako odpowiednie rozproszenie posiadanych aktywów i zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem,
- dla ryzyka rynkowego, ograniczonego do ryzyka walutowego – poprzez porównanie całkowitej pozycji walutowej na datę analizy powiększonej o 30% z kwotą stanowiącą 2% funduszy własnych banku,
- dla ryzyka operacyjnego - badanie i ocenę kosztów oraz potencjalnych kosztów z tytułu zdarzeń (incydentów) w ramach ryzyka operacyjnego, które wystąpiły w Banku na przestrzeni ostatnich 12 miesięcy poprzedzających datę analizy,
- w zakresie ryzyk wynikających z zaangażowań kredytowych odnoszących się do:
  - 1) koncentracji dużych zaangażowań,
  - 2) koncentracji w sektor gospodarki
  - 3) koncentracji przyjętych form zabezpieczenia ekspozycji kredytowych,
  - 4) koncentracji zaangażowań w jednorodny instrument finansowy
  - 5) koncentracji geograficznej,

badanie poziomu zaangażowań w stosunku do wartości granicznych ustalonych w oparciu o poziom posiadanych funduszy własnych, po przekroczeniu których istnieje konieczność utrzymywania dodatkowego kapitału wewnętrznego,

- w zakresie ryzyka stopy procentowej z uwzględnieniem:

- 1) ryzyka przeszacowania,
- 2) ryzyka bazowego,
- 3) ryzyka krzywej dochodowości,
- 4) ryzyka opcji klienta;

badanie wpływu zmian oprocentowania na poziom funduszy własnych (ryzyko przeszacowania i bazowe), oceniając poziom zrywalności depozytów o stałej i zmiennej stopie procentowej oraz stopień spłacania przed terminem kredytów o stałej i zmiennej stopie procentowej (ryzyko opcji klienta), dokonując badania wpływu niekorzystnych zmian kształtu krzywej dochodowości na wynik odsetkowy w relacji do funduszy własnych (ryzyko krzywej dochodowości),

- w zakresie ryzyka płynności – badanie wpływu szokowego spadku bazy depozytowej na nadzorcze miary płynności i wyznacza wewnętrzny kapitał, jako koszt pozyskania aktywów płynnych w przypadku spadku tych wskaźników poniżej ustalonych limitów,

- dla ryzyka wyniku finansowego – określenie relacji poziomu zrealizowanego wyniku finansowego do wartości zaplanowanego pozostającego do zrealizowania w danym roku,

- dla ryzyka kapitałowego – analizę struktury posiadanych funduszy w celu ustalenia stopnia koncentracji funduszu udziałowego oraz dokonując oceny koncentracji pakietów „dużych” udziałów,

- dla ryzyka cyklu gospodarczego – analizę poziomu kredytów zagrożonych w portfelu kredytowym w okresie ostatnich 5 lat,

- dla ryzyka strategicznego - ocenę skali i specyfiki prowadzonej działalności bankowej w okresie poprzednich 12 miesięcy i planowanych w tym zakresie zmian na okres następných 12 miesięcy,

- dla ryzyka utraty reputacji - analizę zdarzeń przeszłych z okresu 12 miesięcy poprzedzających datę analizy, związanych z Bankiem oraz sektorem bankowym,

- dla ryzyka transferowego - ocenę skali transferów zagranicznych przeprowadzanych w Banku (transferów własnych i klientowskich),

- dla ryzyka modeli – analizę stosowanych przez Bank modeli i metod.

- dla ryzyka rezydualnego – ocenę typów przyjętych zabezpieczeń prawnych.

4.2 KWOTY STANOWIĄCE 8% EKSPOZYCJI WAŻONEJ RYZYKIEM DLA KAŻDEJ Z KLAS EKSPOZYCJI:

1. Wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka kredytowego na dzień 31.12.2013 roku został wyznaczony metodą standardową, zgodnie z Załącznikiem nr 4 do Uchwały 76/2010 KNF. Wartość tego wymogu w podziale na poszczególne klasy ekspozycji zaprezentowano w poniższej tabeli:

Lp.	Wyszczególnienie	Kwota w tys. zł
1.	<i>ekspozycje lub ekspozycje warunkowe wobec rządów i banków centralnych</i>	-
2.	<i>ekspozycje lub ekspozycje warunkowe wobec samorządów terytorialnych i władz lokalnych</i>	1 156
3.	<i>ekspozycje lub ekspozycje warunkowe wobec organów administracji i podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej</i>	4 211
4.	<i>ekspozycje lub ekspozycje warunkowe wobec wielostronnych banków rozwoju</i>	-
5.	<i>ekspozycje lub ekspozycje warunkowe wobec organizacji międzynarodowych</i>	-
6.	<i>ekspozycje lub ekspozycje warunkowe wobec instytucji</i>	2 281
7.	<i>ekspozycje lub ekspozycje warunkowe wobec przedsiębiorców</i>	57 469
8.	<i>ekspozycje detaliczne lub warunkowe ekspozycje detaliczne</i>	32 906
9.	<i>ekspozycje lub ekspozycje warunkowe zabezpieczone na nieruchomościach</i>	28 949
10.	<i>ekspozycje przeterminowane</i>	731
11.	<i>ekspozycje należące do nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka</i>	-
12.	<i>ekspozycje z tytułu obligacji zabezpieczonych</i>	-
13.	<i>pozycje sekurytyzacyjne</i>	-
14.	<i>ekspozycje krótkoterminowe wobec banków i przedsiębiorców</i>	-
15.	<i>ekspozycje z tytułu jednostek uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania</i>	-
16.	<i>inne ekspozycje</i>	8 217
	RAZEM	135 920

2. Poniższe zestawienie przedstawia poziom minimalnych wymogów kapitałowych na poszczególne rodzaje ryzyka:

Lp.	Wyszczególnienie	Kwota w tys. zł.
1.	<i>ryzyko kredytowe</i>	135 920
2.	<i>ryzyko rynkowe</i>	-
3.	<i>przekroczenie limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań</i>	-
4.	<i>przekroczenie progu koncentracji kapitałowej</i>	-
5.	<i>ryzyko operacyjne</i>	13 218
	RAZEM	149 138

V. RYZYKO KREDYTOWE

- 1) Definicje należności przeterminowanych i z rozpoznaną utratą wartości stosowane dla celów rachunkowości.

Należności przeterminowane rozumiane są jako należności z niespłaconą, w określonych w umowie terminach, kwotą odsetek lub rat kapitałowych.

Należności z rozpoznaną utratą wartości (należności zagrożone) to grupa transakcji zakwalifikowanych do kategorii „poniżej standardu”, „wątliwych” i „straconych”.

- 2) Metody przyjęte do ustalania korekt wartości i rezerw reguluje Instrukcja służbowa w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością PBS oraz Załącznik Nr 2 i 3 do Polityki Rachunkowości.
- 3) Ekspozycje według wyceny bilansowej na dzień 31.12.2013 roku, bez uwzględnienia skutków ograniczania ryzyka kredytowego w podziale na klasy przedstawia poniższe zestawienie:

Lp.	Wyszczególnienie	Stan na dzień 31.12.2013 r. w tys. zł
1	ekspozycje lub ekspozycje warunkowe wobec rządów i banków centralnych	357 988
2	ekspozycje lub ekspozycje warunkowe wobec samorządów terytorialnych i władz lokalnych	72 453
3	ekspozycje lub ekspozycje warunkowe wobec organów administracji i podmiotów nieprowadzących działalności gospodarczej	61 474
4	ekspozycje lub ekspozycje warunkowe wobec wielostronnych banków rozwoju	-
5	ekspozycje lub ekspozycje warunkowe wobec organizacji międzynarodowych	-
6	ekspozycje lub ekspozycje warunkowe wobec instytucji	215 359
7	ekspozycje lub ekspozycje warunkowe wobec przedsiębiorców	798 834
8	ekspozycje detaliczne lub warunkowe ekspozycje detaliczne	637 329
9	ekspozycje lub ekspozycje warunkowe zabezpieczone na nieruchomościach	460 935
10	ekspozycje przeterminowane	6 670
11	ekspozycje należące do nadzorczych kategorii wysokiego ryzyka	-
12	ekspozycje z tytułu obligacji zabezpieczonych	-
13	pozycje sekurytyzacyjne	-
14	ekspozycje krótkoterminowe wobec banków i przedsiębiorców	-
15	ekspozycje z tytułu jednostek uczestnictwa w instytucjach zbiorowego inwestowania	-
16	inne ekspozycje	219 079
	RAZEM	2 830 121

- 4) Struktura branżowa ekspozycji kredytowych wg stanu na dzień 31.12.2013 r. (w tys. zł):

Rodzaj branży	Kwota kredytów i gwarancji	Rezerwa	ESP	Ekspozycja kredytowa w tys. zł (stan na 31.12.2013)	Struktura branżowa należności
A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	23 448	22	154	23 272	1,16%
B Górnictwo i wydobywanie	45 835	1 163	177	44 495	2,23%
C Przetwórstwo przemysłowe	321 269	7 605	1 244	312 420	15,64%
D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	4 810	11	25	4 774	0,24%

E	Dostawa wody; Gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	30 177	116	134	29 927	1,50%
F	Budownictwo	256 973	4 441	1 009	251 523	12,59%
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	305 694	4 589	1 406	299 699	15,00%
H	Transport i gospodarka magazynowa	62 330	1 139	344	60 847	3,05%
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	50 218	217	391	49 610	2,48%
J	Informacja i komunikacja	25 846	2	239	25 605	1,28%
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	63 169	296	199	62 674	3,14%
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	172 541	1	1 342	171 198	8,57%
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	11 978	198	75	11 705	0,59%
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	5 963	19	44	5 900	0,30%
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	71 733	0	67	71 666	3,59%
P	Edukacja	15 922	9	27	15 886	0,80%
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	82 130	29	546	81 555	4,08%
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	3 292	29	14	3 249	0,16%
S	Pozostała działalność usługowa	17 497	12	112	17 373	0,87%
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	0	0	0	0	0,00%
U	Organizacja i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0	0,00%
	Niezidentyfikowane pozycje PKD	8 746	150	80	8 516	0,43%
	Kredyty detaliczne	460 443	9 356	4 908	446 179	22,33%
RAZEM		2 040 014	29 404	12 537	1 998 073	100,00%

5) Strukturę ekspozycji według okresów zapadalności według stanu na dzień 31.12.2013 r. przedstawia poniższa tabela:

WYSZCZEGÓLNIENIE	WARTOŚĆ EKSPOZYCJI (w tys. zł)			
	SEKTOR FINANSOWY	SEKTOR NIEFINANSOWY	SEKTOR BUDŻETOWY	OGÓŁEM
bieżące	0,00	107 251,00	1 976,00	109 227
do 1 miesiąca	2 801,00	185 656,00	1 153,00	189 610
od 1 miesiąca do 3 miesięcy	3 111,00	90 510,00	1 632,00	95 253
od 3 miesięcy do 1 roku	11 590,00	269 338,00	16 465,00	297 393
od 1 roku do 5 lat	25 125,00	516 428,00	50 534,00	592 087
od 5 lat do 10 lat	1 734,00	294 143,00	27 471,00	323 348
od 10 lat do 20 lat	1 154,00	161 278,00	5 905,00	168 337
powyżej 20 lat		30 379,00		30 379
RAZEM	45 515	1 654 983	105 136	1 805 634

6a) Wartość ekspozycji przeterminowanych według podmiotów w wartości nominalnej:

[w tys. zł]

WYSZCZEGÓLNIENIE	WARTOŚĆ EKSPOZYCJI Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI	WARTOŚĆ EKSPOZYCJI PRZETERMINOWANYCH
<i>Instytucje finansowe</i>	0	0
<i>Przedsiębiorstwa i spółki państwowe</i>	0	0
<i>Przedsiębiorstwa i spółki prywatne i spółdzielnie</i>	142 639	63 420
<i>Rolnicy indywidualni</i>	1 769	21
<i>Przedsiębiorcy indywidualni</i>	11 317	7 632
<i>Osoby prywatne</i>	12 436	8 237
<i>Instytucje niekomercyjne</i>	84	0
<i>Instytucje rządowe i samorządowe</i>	37	0
RAZEM	168 282	79 310

6b) Salda korekt wartości i rezerw:

[w tys. zł]

WYSZCZEGÓLNIENIE	WARTOŚĆ			
	SEKTOR FINANSOWY	SEKTOR NIEFINANSOWY	SEKTOR BUDŻETOWY	OGÓŁEM
Rezerwy celowe na należności	292	29 407	29	29 728
Prowizja ESP	182	12 130	225	12 537

6c) Kwoty korekt wartości i rezerw w danym okresie:

[w tys. zł]

WYSZCZEGÓLNIENIE	WARTOŚĆ			
	SEKTOR FINANSOWY	SEKTOR NIEFINANSOWY	SEKTOR BUDŻETOWY	OGÓŁEM
Rezerwy celowe na należności	-31	12 515	-3	12 481
Prowizja ESP	-32	635	69	672

7) Kwoty ekspozycji przeterminowanych wg Oddziałów w wartości nominalnej:

[tys. zł]

WYSZCZEGÓLNIENIE	WARTOŚĆ EKSPOZYCJI Z ROZPOZNANĄ UTRATĄ WARTOŚCI	WARTOŚĆ EKSPOZYCJI PRZETERMINOWANYCH
<i>Brzozów</i>	599	597
<i>Dębica</i>	27 058	13 949
<i>Domaradz</i>	24 250	22 558
<i>Dukla</i>	126	126
<i>Dydnia</i>	145	65
<i>Haczów</i>	1 405	730
<i>Jarosław</i>	26	8

Jasienica Rosielna	0	0
Jasło	431	385
Krosno	6 469	1 534
Lesko	2 889	1 467
Leżajsk	266	58
Łańcut	6 289	2 491
Miejsce Piastowe	1 997	1 211
Mielec	5 196	3 944
PBSFinanse	5 528	795
Przemyśl	7 588	2 945
Rzeszów	43 347	4 036
Sanok	32 991	22 235
Zarszyn	1 682	177
RAZEM	168 282	79 310

8) Uzgodnienie zmian stanów korekt wartości i rezerw z tytułu ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości wg stanu na 31.12.2013 r.:

[tys. zł]

Kategorie należności	Stan na początek roku obrotowego	Zwiększenia rezerw	Wykorzystanie rezerw	Rozwiązanie rezerw	Stan na koniec roku obrotowego	Wymagany poziom rezerw na 31.12.2013r. na podstawie op. 81 ust. 2 pkt. 8 litera c) Ustawy
1	2	3	4	5	6	7
Należności poniżej standardu	184	1 077	0	660	600	600
- sektor finansowy	0	0	0	0	0	0
- sektor niefinansowy	184	1 077	0	660	600	600
- sektor budżetowy	0	0	0	0	0	0
Należności wątpliwe	405	10 446	0	10 322	529	529
- sektor finansowy	0	0	0	0	0	0
- sektor niefinansowy	405	10 126	0	10 002	529	529
- sektor budżetowy	0	320	0	320	0	0
Należności stracone	12 712	17 766	2 216	3 767	24 495	24 495
- sektor finansowy	0	0	0	0	0	0
- sektor niefinansowy	12 712	17 766	2 216	3 767	24 495	24 495
- sektor budżetowy	0	0	0	0	0	0

9) Kwoty odzyskane zaliczone bezpośrednio do rachunku zysków i strat wyniosły: **399 tys. zł.**

VI. EKSPOZYCJE KAPITAŁOWE NIEUWZGLĘDNIONE W PORTFELU HANDLOWYM

- 1) PBS w portfelu bankowym posiada ekspozycje kapitałowe, których zakup wynikał z przyjętej przez Bank strategii działania.

Opis stosowanych zasad rachunkowości i metod wyceny zawiera Załącznik Nr 3 do Polityki Rachunkowości (w załączeniu).

- 2) Zestawienie wartości godziwej posiadanych papierów wartościowych nieuwzględnionych w portfelu handlowym według stanu na dzień 31.12.2013 r. przedstawia poniższa tabela:

<i>Lp.</i>	<i>Papiery wartościowe</i>	<i>Wartość godziwa w tys. zł</i>
1.	Notowane na giełdzie	28 349
2.	Nie notowane na giełdzie	2 607
RAZEM		30 956

- 3) Zrealizowane straty ze sprzedaży w 2013 roku nie wystąpiły.
- 4) Kwota ogółem niezrealizowanych zysków i strat, zaliczonych do funduszy podstawowych i uzupełniających Banku wyniosła - 3 858 tys. zł

VII. RYZYKO STOPY PROCENTOWEJ DLA POZYCJI ZAKWALIFIKOWANYCH DO PORTFELA BANKOWEGO

W ramach ryzyka stopy procentowej, Bank wyróżnia następujące podryzika:

- ryzyko bazowe,
- ryzyko przeszacowania (niedopasowanie terminów zapadalności/ wymagalności),
- ryzyko opcji klienta,
- ryzyko krzywej dochodowości.

Najważniejsza część ryzyka stopy procentowej w Banku związana jest z ryzykiem przeszacowania oraz ryzykiem bazowym, gdyż według obserwacji historycznych, w największym stopniu wpływa na poziom zmian wyniku odsetkowego.

Pomiar ryzyka przeszacowania oraz bazowego polega na:

- porównaniu, metodą luki stopy procentowej, wielkości aktywów Banku przeszacowywanych w danym przedziale czasowym z wartością pasywów przeszacowywanych w tym samym przedziale czasowym, w podziale na poszczególne stopy referencyjne,
- wyliczaniu zmian dochodu odsetkowego w przyjętych okresach, na podstawie założonych zmian stóp procentowych.

Ryzyko opcji klienta bada się na dwóch poziomach:

- 1) w ramach opracowywania nowych produktów lub zmian w już obowiązujących regulacjach, tak by uniknąć zawierania zobowiązań zbyt ryzykownych dla Banku,
- 2) poprzez analizę poziomu wykorzystywania opcji klienta, na podstawie zrywalności depozytów oraz spłat kredytów przed terminem umownym.

Ryzyko krzywej dochodowości występuje w sytuacji angażowania się Banku w instrumenty aktywne i pasywne z terminami przeszacowania powyżej 3 miesięcy.

Analiza ryzyka stopy procentowej dokonywana jest w okresach miesięcznych, zgodnie z „Instrukcją służbową - Zasady zarządzania ryzykiem stopy procentowej w PBS”, przyjętą Uchwałą Zarządu.

Oszacowana przez Bank zmiana wyniku odsetkowego na skutek szokowych zmian stóp procentowych wg stanu na 31.12.2013 r. dla ryzyka niedopasowania terminów przeszacowania aktywów i pasywów oprocentowanych stanowi 5,1% funduszy własnych Banku, przy spadku stóp o 1 pp. oraz 10,2% funduszy własnych przy spadku o 2 pp. Po uwzględnieniu ryzyka bazowego zmiana wyniku odsetkowego mogłaby wynieść odpowiednio 3,2% funduszy własnych dla zmiany stóp o 1 pp. oraz 6,4% funduszy własnych dla zmiany stóp o 2 pp. (test warunków skrajnych).

Wskazane wartości mają charakter zagregowany i dotyczą wszystkich walut będących w koszyku Banku, w przeliczeniu na PLN. Zgodnie z przyjętymi założeniami (§17 Instrukcji służbowej - Zasady zarządzania ryzykiem stopy procentowej w Podkarpackim Banku Spółdzielczym) Bank nie ma obowiązku sporządzania analiz ryzyka stopy procentowej dla każdej z walut z osobna w przypadku, gdy wartość aktywów lub pasywów walutowych (oprocentowanych) jest niższa niż 5% sumy bilansowej.

VIII. INFORMACJE DOTYCZĄCE POLITYKI ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ OSÓB ZAJMUJĄCYCH STANOWISKA KIEROWNICZE W BANKU

8.1 ZASADY USTALANIA ZMIENNYCH SKŁADNIKÓW WYNAGRODZEŃ OSÓB ZAJMUJĄCYCH STANOWISKA KIEROWNICZE W BANKU

Działając na podstawie przepisów Uchwały Nr 259/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 4 października 2011 r. zmieniającej uchwałę w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłszaniu (Dz. Urz. KNF Nr 11, poz. 43) Zarząd Podkarpackiego Banku Spółdzielczego przedstawia poniżej informacje dotyczące polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w rozumieniu § 28 ust. 1 uchwały Nr 258/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 4 października 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku (Dz. Urz. KNF Nr 11, poz. 42).

1. Zasady „Polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Podkarpackim Banku Spółdzielczym” zostały opracowane przez Departament Prawny, przy udziale Dyrektorów Departamentów Centrali Banku. Polityka została przyjęta przez Zarząd Banku Uchwałą Nr 484/2011 z dnia 29 grudnia 2011 roku, a następnie zatwierdzona przez Radę Nadzorczą Banku.
2. Planowaną łączną wysokość zmiennych składników wynagrodzeń w poszczególnych okresach uwzględnia się w planach finansowych Banku, i tworzy się na nie rezerwy, o ile wysokość kosztów z tego tytułu, przy uwzględnieniu innych planowanych kosztów, w szczególności uwzględniających koszt ryzyka Banku, koszt kapitału i ryzyka płynności w perspektywie danego roku oraz długoterminowej, nie narusza zaplanowanych lub wynikających z przyjętych strategii Banku:
  - 1) poziomu funduszy własnych,
  - 2) współczynnika wypłacalności,
  - 3) wskaźnika rentowności działania,
  - 4) wskaźnika kosztów do przychodów odnoszonego do średniego z sektora bankowości spółdzielczej,
  - 5) zysku netto.
3. Decyzja o przyznaniu premii kwartalnej dla ogółu pracowników Banku, lub pracowników wybranych jednostek bądź komórek będzie podejmowana przez Zarząd Banku, o ile w związku z tą decyzją nie zostaną naruszone o więcej niż 10% wskaźniki opisane w pkt 2 – wówczas może być rozwiązana rezerwa lub premia może zostać odpowiednio zmniejszona.

4. Po podjęciu decyzji na poziomie globalnym będzie ustalana pula premii dla oddziałów, komórek organizacyjnych centrali bądź całej centrali, oraz dla poszczególnych menadżerów (w tym członków zarządu).
5. Wysokość puli dla oddziałów będzie uwzględniała:
  - 1) poziom realizacji założonego w planie finansowym, urealnionego wyniku finansowego brutto jednostki organizacyjnej,
  - 2) poziom realizacji planów sprzedażowych,
  - 3) poziom wskaźnika kredytów zagrożonych jednostki organizacyjnej, - według stanu na koniec poprzedniego kwartału.
6. W przypadku komórek centrali będą brane pod uwagę:
  - 1) poziom realizacji celów komórki organizacyjnej,
  - 2) wskaźnik realizacji poziomu budżetu kosztów, przypisanych do zadań komórki organizacyjnej, w stosunku do zaplanowanego - według zasad wynikających z odrębnych regulacji - budżetu kosztów komórki organizacyjnej, według stanu na koniec poprzedniego kwartału, lub według stanu na koniec roku.
7. Przy ustalaniu wysokości premii poszczególnych pracowników będą uwzględniane następujące przesłanki:
  - 1) zasady wynikające z polityki oraz regulaminu pracy,
  - 2) wytyczne przekazane wraz z decyzją o przyznaniu do podziału puli zmiennych składników wynagrodzeń,
  - 3) poziom realizacji przez pracownika wyznaczonych mu celów,
  - 4) ocena pracownicza.
8. Wysokość wynagrodzenia zmiennego członków zarządu i menadżerów będzie powiązana ściśle z oceną ich pracy przy przyjęciu, że:
  - 1) oceny efektów pracy członków Zarządu Banku dokonuje się w oparciu o poziom realizacji celów w zakresie finansowych wskaźników Banku, które stanowią 80% oceny całkowitej, oraz kryteria o charakterze niefinansowym, które stanowią 20% oceny całkowitej,
  - 2) oceny efektów pracy Dyrektorów Oddziałów dokonuje się w oparciu o poziom realizacji celów w zakresie finansowych wskaźników dotyczących działalności Oddziału, które stanowią 70% oceny całkowitej, oraz kryteria o charakterze niefinansowym, które stanowią 30% oceny całkowitej,
  - 3) oceny efektów pracy pozostałych, niewymienionych w ust. 1 i 2 menadżerów, dokonuje się w oparciu o poziom realizacji celów, które stanowią 50% oceny całkowitej oraz kryteria o charakterze niefinansowym, które stanowią 50% oceny całkowitej.
9. W stosunku do członków Zarządu Banku Rada Nadzorcza dokonuje oceny według następujących szczegółowych kryteriów finansowych, stanowiących 80% oceny ogółem:

WSKAŹNIK	Dane planowane	Wykonanie planu	Waga (w ocenie ogółem)	Najwyższa ocena punktowa	Ocena ważona	Wartość
1) poziom funduszy własnych			0,1	5	0,5	100,00%
2) współczynnik wypłacalności			0,1	5	0,5	100,00%
3) wskaźnik rentowności działania			0,1	2	0,2	40,00%
4) wskaźnik kosztów do przychodów odnoszony do średniego z sektora bankowości spółdzielczej			0,2	3	0,6	60,00%
5) zysk netto			0,4	5	2	100,00%
6) współczynnik kredytów zagrożonych do kredytów ogółem			0,1	5	0,5	100,00%
OCENA KOŃCOWA						

10. Ocena efektów pracy Dyrektorów Oddziałów dokonywana jest przez Zarząd i obejmuje następujące wskaźniki:
  - 1) poziom realizacji założonego w planie finansowym, urealnionego wyniku finansowego brutto Oddziału, 50% oceny ogółem,
  - 2) poziom realizacji planów sprzedażowych, zgodnie z założeniami zaakceptowanymi przez Zarząd Banku, 30% oceny ogólnej, przy wyliczeniu której uwzględnienia się przyjęte w toku realizacji planów, wagi procentowe lub punktowe, przypisane poszczególnym obszarom sprzedaży, dla wszystkich lub wybranych jednostek organizacyjnych,
  - 3) współczynnik kredytów zagrożonych Oddziału, do kredytów ogółem, 20% oceny ogólnej.
11. Ocena efektów pracy pozostałych menadżerów, tj. osób nie będących dyrektorami oddziałów, obejmuje: poziom realizacji celów komórki organizacyjnej, wyznaczonych według zasad obowiązujących w banku regulacji, tj. za zgodne z celami i poleceniami służbowymi, terminowe, rzetelne, zgodne z prawem i zasadami wewnętrznymi, wykonywanie powierzonych czynności.
12. Ocena pracy dyrektorów oddziałów i pozostałych menadżerów, obejmuje wyniki kontroli wewnętrznej funkcjonalnej, audytu wewnętrznego, a także prowadzenie wobec Banku oraz wyniki postępowań sądowych, administracyjnych, w tym podatkowych, których stan faktyczny sprawy brany pod uwagę w rozstrzygnięciu, pozostaje w zakresie zadań i odpowiedzialności menadżera, a także ocenę pracowniczą nadaną menadżerowi zgodnie z „Instrukcją zarządzania kadrami w Podkarpackim Banku Spółdzielczym”, w zakresie kryteriów o charakterze niefinansowym, dotyczące zachowań, osobowości oraz sposobu wykonywania powierzonych zadań.
13. Decyzja o ustaleniu wysokości zmiennych składników wynagrodzeń podejmowana jest na kwotę ustaloną proporcjonalnie do wartości procentowej ostatniej oceny efektów pracy, przy założeniu, że wartość zmiennych składników wynagrodzeń w stosunku do potencjalnej ich wysokości, obniżana jest skokowo o 10%, o każdy rozpoczęty 10% próg obniżenia oceny, w stosunku do wartości maksymalnej.
14. Różnica pomiędzy potencjalną wysokością zmiennych składników wynagrodzeń a wartością łączną kwot zmiennych składników wynagrodzeń menadżerów, zarówno przyznaną jak i odroczonej ich częścią, może być przyznana innym menadżerom.
15. Decyzja o przyznaniu wysokości zmiennych składników wynagrodzeń, podejmowana jest na kwotę stanowiącą 60% wartości łącznej, ustalonej zgodnie z ust. 13, zaś odroczonej w ten sposób część zmiennych składników wynagrodzeń stanowiąca pozostałe 40% wartości łącznej, stanowi podstawę do utworzenia rezerwy na indywidualnym nieoprocentowanym koncie menadżera. W przypadku, gdy potencjalna kwota zmiennych składników wynagrodzeń byłaby równa lub wyższa niż kwota 100.000 zł, decyzja o przyznaniu wysokości zmiennych składników wynagrodzeń, podejmowana jest na kwotę stanowiącą 40% wartości łącznej, zaś odroczonej w ten sposób część zmiennych składników wynagrodzeń stanowiąca pozostałe 60% wartości łącznej, stanowi podstawę do utworzenia rezerwy na indywidualnym koncie menadżera.
16. Decyzja o przyznaniu odroczonej za dany rok, części zmiennych składników wynagrodzeń, podejmowana jest w ciągu 3 lat, w równych rocznych ratach płatnych z dołu, w terminie do końca kwietnia każdego roku, na wartość nie wyższą w każdym roku niż 1/3 odroczonej części zmiennych składników wynagrodzeń za każdy rok trzyletniego okresu oceny, pod warunkiem:
  - 1) uzyskania przez menadżera oceny efektów pracy za trzyletni okres oceny, w wysokości nie odbiegającej o więcej niż 10% od poziomu oceny przyjętej jako podstawa przyznania zmiennych składników wynagrodzeń obowiązującej w pierwszym roku trzyletniego okresu oceny,
  - 2) w przeciwnym wypadku wartość zmiennych składników wynagrodzeń w stosunku do kwoty odroczonej, obniżana jest skokowo o 10%, o każdy rozpoczęty 10% próg obniżenia oceny, w stosunku do poziomu oceny przyjętej jako podstawa przyznania zmiennych składników wynagrodzeń obowiązującej w pierwszym roku trzyletniego okresu oceny.
17. W razie ustania stosunku pracy menadżera w ciągu trzyletniego okresu oceny, w terminie do dnia ustania stosunku pracy podejmowana jest decyzja o wypłacie całości odroczonej zmiennych

składników wynagrodzeń, zgromadzonych na indywidualnym koncie menadżera, przy czym jako podstawa ustalenia wysokości kwoty podlegającej wypłacie, przyjmowana jest obowiązująca ocena efektów pracy za ostatni pełny trzyletni okres oceny.

8.2 ZBIORCZE INFORMACJE ILOŚCIOWE NA TEMAT WYNAGRODZEŃ OSÓB ZAJMUJĄCYCH STANOWISKA KIEROWNICZE W BANKU

Zgodnie z Uchwałą Nr 259/2011 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 4 października 2011 r. wyliczona wartość wynagrodzenia za rok 2013 kształtowała się następująco:

- a) dla członków zarządu, osób podległych bezpośrednio członkowi zarządu bez względu na podstawę ich zatrudnienia, dyrektorów oddziałów i ich zastępców oraz głównego księgowego wartość wynagrodzenia stałego wyniosła **6 565 917,98 zł**, liczba osób je otrzymujących to **40**,
- b) dla pozostałych osób zajmujące stanowiska kierownicze w banku wynagrodzenie stałe wyniosło **227 837,40 zł**, liczba osób je otrzymujących to **2**.

Ww. osoby w roku 2013 nie otrzymały wynagrodzenia zmiennego.

IX. POZOSTAŁE INFORMACJE

W Banku stosowane są techniki ograniczania ryzyka kredytowego tj.:

1. Pomniejszanie podstawy tworzenia rezerw celowych zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 16.12.2008r. w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków (Dz. U. nr 235 poz. 1589), zwanego dalej "Rozporządzeniem". Bank przyjmuje zabezpieczenia zgodnie z Instrukcją służbową - prawne formy zabezpieczania wiarytelności bankowych.
2. Pomniejszanie wag ryzyka przypisywanych ekspozycjom kredytowym zabezpieczonym hipotecznie na nieruchomości mieszkalnej w rachunku wymogów kapitałowych na podstawie załącznika nr 4 do uchwały KNF w sprawie adekwatności kapitałowej.
3. Techniki redukcji ryzyka kredytowego – zgodnie z załącznikiem nr 17 do uchwały KNF w sprawie adekwatności kapitałowej.

**ZASADY WYCENY POZOSTAŁYCH
AKTYWÓW I PASYWÓW
PODKARPACKIEGO BANKU SPÓŁDZIELCZEGO**

I. Ujmowanie aktywów i pasywów

1. Aktywa i zobowiązania finansowe klasyfikuje się w dniu ich nabycia lub powstania do następujących kategorii:
  - 1) aktywa finansowe i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, w tym aktywa lub zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu,
  - 2) kredyty i pożyczki oraz inne należności Banku,
  - 3) aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności,
  - 4) aktywa finansowe dostępne do sprzedaży.
2. Aktywa i zobowiązania finansowe, o których mowa w ust. pkt 1, ujmuje się w księgach rachunkowych, nie uwzględniając kosztów transakcji.
3. Jeżeli w bieżącym roku obrotowym albo w poprzednich dwóch latach obrotowych aktywa finansowe zaliczone do kategorii utrzymywanych do terminu zapadalności zostały w znacznej wartości sprzedane, przekazane lub została wykorzystana opcja sprzedaży przed upływem terminu zapadalności lub przeniesiono je do innej kategorii, to aktywów finansowych z tej grupy nie można klasyfikować jako utrzymywane do terminu zapadalności w okresie pozostałym do końca bieżącego roku obrotowego oraz przez dwa następne lata obrotowe z wyjątkiem przypadku, gdy sprzedaż taka nastąpiła:
  - 1) w dniu bliskim terminowi zapadalności,
  - 2) po dniu, w którym 90% nominału aktywów finansowych zostało spłacone,
  - 3) na skutek odosobnionego zdarzenia, które nie podlega kontroli Banku i nie ma charakteru powtarzającego się, którego nie można było racjonalnie przewidzieć. Sprzedaż taka nie budzi zastrzeżeń co do zamiarów i możliwości utrzymania przez Bank innych inwestycji wówczas, gdy decyzja o zbyciu papierów wartościowych wynika m.in. ze:
    - a) znaczącego pogorszenia wiarygodności kredytowej emitenta,
    - b) zmian prawa podatkowego, znoszącymi lub znacząco obniżającymi zwolnienia podatkowe, dotyczące oprocentowania inwestycji utrzymywanych do terminu zapadalności,
    - c) połączenia Banku z inną jednostką organizacyjną, lub zbyciem ich zorganizowanej części, które wymuszają sprzedaż lub przekazanie inwestycji utrzymywanych do terminu zapadalności w celu utrzymania dotychczasowego poziomu ryzyka stóp procentowych lub dotychczasowej polityki dotyczącej ekspozycji na ryzyko bankowe Banku,
    - d) zmiany wymogów ustawowych lub innych regulacji prawnych zmieniających znacząco dopuszczalną wartość inwestycji lub maksymalny poziom inwestycji danego rodzaju, co powoduje konieczność zbycia przez Bank inwestycji pierwotnie nabytych w celu utrzymania do terminu zapadalności,
    - e) znaczących zmian przepisów dotyczących wzrostu wymagań kapitałowych Banku w związku z prowadzoną działalnością w zakresie dokonanych inwestycji w dane papierami wartościowe,
    - f) znaczącego wzrostu wag ryzyka inwestycji utrzymywanych do terminu zapadalności i sprzedaż dokonana jest w celach regulacyjnych odnoszących się do kapitału obciążonego zwiększonym ryzykiem.
4. Przyjmuje się, że przez użyte w ust. 3 wyrażenie:
  - 1) znaczna ilość aktywów finansowych rozumie się co najmniej 3% ilości danych aktywów,
  - 2) dzień bliski terminowi zapadalności dla aktywów finansowych o pierwotnym terminie zapadalności do dwóch lat rozumie się, jako dzień zawierający się w przedziale od 1 dnia do 1 m-ca, jaki pozostał do terminu zapadalności dla danego aktywów,

- 3) dzień bliski terminowi zapadalności dla aktywów finansowych o pierwotnym terminie zapadalności powyżej dwóch lat rozumie się, jako dzień zawierający się w przedziale od 1 dnia do 3 m-cy, jaki pozostał do terminu zapadalności dla danego aktywów,
5. Aktywa i pasywa wycenione są według rzeczywiście poniesionych kosztów, z uwzględnieniem zachodzących zmian w poszczególnych składnikach, a zwłaszcza zmniejszeń wartości składników aktywów, bez względu na wysokość wyniku finansowego.
6. W momencie początkowego ujęcia składników aktywów finansowych lub zobowiązań finansowych Bank wycenia je w wysokości kosztu (ceny nabycia), według wartości godziwej uiszczonej lub otrzymanej zapłaty. Koszty transakcji, które mogą być bezpośrednio przypisane do składnika aktywów finansowych, zwiększają koszt (cenę nabycia) aktywów finansowych, które Bank zakwalifikował do kategorii, o których mowa w ust. 1 pkt 2-4.
7. Koszty transakcji to koszty poniesione bezpośrednio w związku z przeniesieniem, nabyciem lub zbyciem aktywów oraz zobowiązań finansowych. Do kosztów transakcji zalicza się w szczególności prowizje maklerskie, w tym za pośrednictwo w nabywaniu lub zbywaniu instrumentów finansowych, opłaty giełdowe i inne nałożone przez uprawnione instytucje w związku z zawarciem transakcji, prowizje za doradztwo, podatki i opłaty wynikające z obowiązujących przepisów, koszty wyceny.
8. PBS wyłącza z ksiąg rachunkowych składnik zobowiązań finansowych lub jego część w przypadku, gdy zobowiązanie wygasło. Zobowiązanie wygasa, gdy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł termin jego dochodzenia.
9. Aktywa i zobowiązania finansowe ujmowane są w księgach rachunkowych na dzień zawarcia transakcji. Podstawą zapisów na kontach pozabilansowych są transakcje o charakterze finansowym i gwarancyjnym (udzielone i otrzymane) oraz inne zobowiązania związane z realizacją operacji kupna-sprzedaży, udzielonymi i otrzymanymi zabezpieczeniami, wynikające z zawartych przez PBS umów kupna-sprzedaży instrumentów pochodnych do dnia ich rozliczenia.
10. Bank dokonuje odpisów należności stanowiących ekspozycje kredytowe, o których mowa w przepisach w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków, w trybie określonym w odrębnej instrukcji, w ciężar utworzonych na nie rezerw celowych i przenosi do ewidencji pozabilansowej do czasu umorzenia, przedawnienia lub spłaty w przypadku, gdy pozostają zakwalifikowane do należności „straconych” przez okres co najmniej roku oraz utworzone na nie rezerwy celowe są równe kwotom należności pozostających do spłaty, czyli że wartość netto należności jest równa zero.
Wraz z przeniesieniem należności do ewidencji pozabilansowej Bank przenosi również odpowiadające im rezerwy celowe, odsetki oraz inne należności uboczne.
11. PBS wyłącza z ksiąg rachunkowych składnik aktywów finansowych lub jego część, gdy traci nad nim kontrolę. Utrata kontroli następuje, gdy Bank zrealizuje prawa do korzyści określonych w umowie, prawa takie wygasną lub Bank zrzeknie się tych praw.

II. Zasady wyceny aktywów i pasywów

Wartość aktywów i pasywów oraz wynik finansowy ustala się i wykazuje w księgach rachunkowych rzetelnie i jasno przedstawiając sytuację majątkową i finansową Banku.

1. Wycena aktywów i pasywów na dzień bilansowy, dokonywana jest według zasad określonych ustawą, z uwzględnieniem odpowiednio przepisów w sprawie tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków oraz następujących zasad:

- 1) Aktywa finansowe i zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, w tym aktywa lub zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu wycenia się według wartości rynkowej, a aktywa finansowe, dla których nie istnieje aktywny rynek według określonej w inny sposób wartości godziwej. Różnicę wartości rynkowej lub wartości godziwej zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów z operacji finansowych.
- 2) Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności wycenia się wg zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej.
- 3) Uchylony
- 4) Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży wycenia się wg wartości godziwej, a skutki zmiany wartości godziwej odnosi się na kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, do momentu wyłączenia aktywów finansowych z bilansu, w którym skumulowane skutki zmian wartości godziwej ujęte w kapitale (funduszu) z aktualizacji wyceny ujmuje się odpowiednio w przychodach lub kosztach finansowych; naliczone odsetki ujmuje się w przychodach z tytułu odsetek; należne dywidendy ujmuje się w przychodach z udziałów lub akcji, pozostałych papierów wartościowych i innych instrumentów finansowych, o zmiennej kwocie dochodu; w przypadku, w którym nastąpiła utrata wartości składnika aktywów finansowych, Bank ujmuje skumulowane straty ujęte w kapitale (funduszu) z aktualizacji wyceny jako koszty finansowe z tytułu odpisów aktualizujących.

Do dowodów na utratę wartości aktywów finansowych Bank zalicza:

- znaczące trudności finansowe emitenta,
- faktyczne niedotrzymanie warunków umowy, np. niespłacania lub zalegania ze spłacaniem odsetek lub kapitału,
- wysokie prawdopodobieństwo upadłości emitenta lub innej reorganizacji finansowej,
- zanik aktywnego rynku na dany składnik aktywów finansowych ze względu na trudności finansowe, gdy istnieją jeszcze inne dodatkowe dowody na utratę wartości, mające związek z sytuacją finansową emitenta,
- dotychczasowe doświadczenia w zakresie poziomu ściągalności należności wskazujących na to, że cała nominalna kwota portfela należności nie zostanie ściągnięta.

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją przesłanki wskazujące na to, że mogła nastąpić utrata wartości któregoś z aktywów. W razie stwierdzenia, że pojawiły się dowody na utratę wartości aktywów finansowych o których mowa powyżej, Departament Skarbu oraz Departament Kredytów przekazują stosowną informację Głównemu Księgowemu. Skutki dokonania odpisu z tytułu utraty wartości przekazywane są do wiadomości Zarządu Banku.

W sytuacji, gdy nie występują dowody na utratę wartości aktywów finansowych, a ujemna wycena utrzymuje się przez okres 12 miesięcy, Bank dokonuje jej sukcesywnego rozliczenia z kosztami z tytułu odpisów aktualizujących w okresie 3 lat. Skutki bieżącej zmiany wartości godziwej odnoszone są na fundusz z aktualizacji wyceny natomiast pozostały ujemny kapitał rozliczany jest w czasie.

- 4¹⁾ Do aktywów dostępnych do sprzedaży Bank zalicza bony pieniężne, chyba, że Zarząd postanowi inaczej.
- 5) Wartość godziwą aktywów finansowych podmiotów notowanych na aktywnym rynku regulowanym stanowi cena (wartość) rynkowa, tj. cena zamknięcia z dnia wyceny, o ile rynek regulowany publikuje tę cenę, lub ostatni publikowany w dniu wyceny kurs fixingowy, gdy rynek regulowany nie publikuje ceny zamknięcia dla danego waloru. Wyceny dokonuje się na koniec każdego miesiąca.

- 6) Wartość godziwą aktywów finansowych podmiotów nie notowanych na aktywnym rynku regulowanym określa się ustalając wartość pojedynczej akcji. Wartość pojedynczej akcji otrzymuje się poprzez podzielenie aktywów firmy przez ogólną liczbę akcji. W przypadku kolejnych emisji jako liczbę akcji spółki w danym okresie przyjmuje się: średnią arytmetyczną lub średnią ważoną (okresem emisji i po emisji) z liczby akcji na początku okresu sprawozdawczego i na koniec. Wyceny dokonuje się na koniec kolejnego kwartału na podstawie danych sprawozdawczych za miesiąc poprzedzający miesiąc kończący kwartał, a gdy nie jest możliwe uzyskanie tych danych, wyceny dokonuje się na podstawie danych sprawozdawczych za ostatni możliwy do uzyskania okres sprawozdawczy. Dokonując wyceny aktywów finansowych podmiotów nie notowanych na aktywnym rynku regulowanym stosuje się zasadę ostrożnej wyceny.
- 7) Przy rozchodzie aktywów finansowych stosowana jest metoda „Fifo” – pierwsze przyszło, pierwsze wyszło.
- 8) Udzielone kredyty i pożyczki oraz inne należności własne PBS, które nie są przeznaczone do obrotu, wycenia się wg zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej.
- 9) Skutki wyceny wg zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej odnoszone są na przychody z tytułu odsetek,
- 10) Opłaty i prowizje dotyczące należności lub zobowiązań o nieokreślonych terminach płatności poszczególnych rat oraz o nieokreślonym oprocentowaniu, w tym kredyty i limity w rachunkach bieżących podlegają rozliczeniu metodą liniową i zaliczane są do przychodów z tytułu prowizji,
- 11) Wycenę należności i zobowiązań według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej należy stosować na dzień bilansowy, tj. również na dzień sprawozdawczy,
- 12) Przy wycenie kredytów i pożyczek metodą zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej, dokonuje się odpowiedniej klasyfikacji pobieranych opłat tj.:
  - a) **opłaty stanowiące integralną część efektywnego zwrotu z tytułu posiadania instrumentu finansowego** – są to opłaty początkowe otrzymywane w związku z powstaniem lub nabyciem instrumentu oraz inne czynności które zmieniają wartość wyceny lub efektywną stopę zwrotu instrumentu finansowego, a w szczególności:
    - **opłata za rozpatrzenie wniosku o udzielenie kredytu.** Opłata ta powinna być odroczone aż do momentu podjęcia przez Bank decyzji o kredytowaniu. W przypadku udzielenia kredytu podlega rozliczeniu w czasie efektywną stopą procentową jako przychód odsetkowy, natomiast przy odmowie udzielenia kredytu pobrana opłata podlega jednorazowemu zaliczeniu do przychodów prowizyjnych w momencie podjęcia odmownej decyzji.
    - **prowizja za udzielenie kredytu.** Prowizja ta (pomniejszona z bezzwrotnymi kosztami bezpośrednimi dotyczącymi udzielenia przyszłego kredytu tj. kosztami obsługi prawnej, oceny ekonomicznej klienta, wyceny zabezpieczenia) powinna być odroczone do momentu udzielenia kredytu i podlega rozliczeniu w czasie metodą efektywnej stopy procentowej jako przychód odsetkowy w okresie wykorzystywania kredytu.
    - **opłata za zobowiązanie się do udzielenia kredytu (promesy).** W przypadku wydania promesy udzielenia kredytu pobrana prowizja jest odraczana i po zawarciu umowy kredytowej razem z powiązаныmi kosztami bezpośrednimi podlega rozliczeniu w czasie efektywną stopą procentową jako przychód odsetkowy w okresie wykorzystywania kredytu. Przy wygaśnięciu zobowiązania o ile nie doszło do udzielenia kredytu opłata jest jednorazowo zaliczana do przychodów prowizyjnych z chwilą wygaśnięcia zobowiązania.
    - **opłata za aneksy** /np. zmiana terminów spłat, podwyższenie kwoty, przewalutowanie, itd./. Przychody/koszty związane z modyfikacją warunków umowy stanowią element efektywnej stopy zwrotu i podlegają rozliczeniu w czasie efektywną stopą procentową jako przychód

odsetkowy w okresie wykorzystywania kredytu. W związku ze zmianą warunków umowy należy dokonać przeliczenia i ustalenia nowej efektywnej stopy procentowej.

- b) **opłaty uzyskiwane w trakcie świadczenia usług** - są pobierane za wykonywanie czynności w trakcie funkcjonowania instrumentu finansowego, nie mają one wpływu na wartość wyceny lub efektywną stopę zwrotu kredytu, a w szczególności:
- **opłata za obsługę pożyczki** /administrowanie wierzytelnością/.
  - **opłata rekompensacyjna** /za wcześniejszą spłatę kredytu/.
  - **opłaty za dodatkowe czynności.** Opłaty/prowizje z tytułu dodatkowych czynności wykonywanych w związku z obsługą kredytów są rozpoznawane w rachunku zysków i strat na dotychczasowych zasadach, czyli jednorazowo w przychodach prowizyjnych. Do takich opłat zaliczyć możemy w szczególności:
    - opłatę za wydanie odpisu umowy,
    - opłatę za wydanie oświadczenia o niezaleganiu z płatnościami,
    - opłatę za zezwolenie na wykreślenie wpisu z hipoteki,
    - opłaty za wydawanie opinii, odpisów i zaświadczeń bankowych
    - opłaty za wysyłanie wezwań do zapłaty i upomnień
    - opłaty za inne czynności związane z obsługą kredytów dokonywane na wniosek klienta
    - opłatę za aneks za zmianę innych postanowień umowy o kredyt (takie, które nie powodują zmiany kwoty kredytu lub/i efektywnej stopy procentowej) np. koszty i opłaty związane ze zmianą zabezpieczenia,
    - koszty windykacji odzyskania należności

Opłaty za powyższe czynności nie podlegają rozliczeniu w czasie i należy je ujmować bezpośrednio w przychodach lub kosztach prowizyjnych, pozostałych przychodach lub kosztach operacyjnych.

- c) Opłaty uzyskiwane za wykonanie ważnej czynności, która jest ważniejsza niż każda inna czynność, a w szczególności:
- **Opłaty z tytułu kredytów konsorcjalnych za organizowanie konsorcjum** – opłata ta stanowi wynagrodzenie za usługi związane z organizacją konsorcjum i należy ją, ujmować jednorazowo w przychodach prowizyjnych po zakończeniu
- 13) Zgodnie z zasadami określonymi powyżej, wyceny metodą efektywnej stopy procentowej nie można zastosować dla należności o nieokreślonym terminie płatności. W związku z tym wycenie nie podlegają **kredyty w rachunku bieżącym** a także **linie kredytowe, kredyty z tytułu kart kredytowych** oraz **kredyty rewolwingowe**. Prowizje od tych produktów należy rozliczać w czasie jako przychody prowizyjne metodą liniową odpowiednio do czasu trwania umowy.
- 14) W przypadku wcześniejszej spłaty kredytu nierozliczone prowizje jednorazowo zaliczane są do przychodów odsetkowych. W przypadku umorzenia kredytu nierozliczona prowizja jest rozliczana w korespondencji z kontem należności.
- 15) W przypadku przeniesienia należności straconych do ewidencji pozabilansowej, nierozliczone prowizje zaliczane są jednorazowo do przychodów odsetkowych.
- 16) W przypadku zakwalifikowania kredytów do zagrożonych rozliczoną prowizję w części odpowiadającej wartości niespłaconego kapitału, jak i nierozliczoną, przenosi się na konto „odsetki zastrzeżone”.
- 17) Bank nie dokonuje wyceny wg zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej bonów skarbowych i pieniężnych, depozytów terminowych z terminem wypowiedzenia z uwagi na nieokreślony termin wymagalności. Odsetki od tych produktów

należy rozliczać w czasie jako koszty/przychody z tytułu odsetek metodą liniową odpowiednio do czasu trwania umowy.

- 17a) Bank nie dokonuje wyceny wg zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej należnego wynagrodzenia z tytułu ubezpieczeń instrumentów finansowych (kredytów). Biorąc pod uwagę zasadę istotności, należne Bankowi wynagrodzenie z tego tytułu zaliczane jest jednorazowo w przychody w dacie wystawienia faktury. Przychody nieistotne, to takie, których łączna wartość nie przekracza 5% wyniku finansowego brutto poprzedniego roku obrotowego.
- 18) Bank nie pobiera opłat i prowizji od rachunków terminowych, natomiast opłaty za prowadzenie rachunków bieżących są jednorazowo ujmowane w wyniku Banku.
- 19) Aktywa finansowe Banku spisuje się w ciężar rezerwy celowej bądź odpisu z tytułu trwałej utraty wartości lub w koszty.
- 20) Zobowiązania finansowe, które nie zostały zakwalifikowane do aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, wycenia się według zamortyzowanego kosztu, z uwzględnieniem metody efektywnej stopy procentowej.
- 21) Aktywa i pasywa bilansowe oraz zobowiązania pozabilansowe w walutach obcych wykazuje się w złotych po przeliczeniu według średniego kursu ustalonego przez Prezesa Narodowego Banku Polskiego na dzień bilansowy. Jeżeli na należności w walucie obcej utworzono rezerwę celową, przeliczeniu podlega także rezerwa. Różnice kursowe wynikające z przeliczenia sald aktywów i pasywów bilansowych w walutach obcych zalicza się odpowiednio do przychodów lub kosztów z pozycji wymiany.
- 22) Wartość funduszy podstawowych Banku ustala się w wartościach nominalnych.

III. Rozliczenia międzyokresowe

1. Bank dokonuje czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy o rachunkowości, z zachowaniem zasady ostrożności jeżeli dotyczą one przyszłych okresów sprawozdawczych.
Bank dokonuje rozliczenia w czasie z zastrzeżeniem pkt. 2 następujących kosztów poniesionych:
  - odpisy na Zakładowy Fundusz świadczeń Socjalnych,
  - koszty ubezpieczeń majątkowych,
  - rocznej opłaty na Bankowy Fundusz Gwarancyjny,
  - rocznej składki z tytułu nadzoru do Komisji Nadzoru Finansowego,
  - koszty użytkowania oprogramowania, wsparcia technicznego oraz serwisu.
2. Bank nie dokonuje czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów, jeżeli ich wartość wynikająca z dowodu poniesienia nie przekracza 10 000,00 złotych. Koszty te odnosi się do okresu, w którym je poniesiono lub jeżeli poniesione koszty dotyczą następnego roku obrotowego, podlegają rozliczeniu w pierwszym miesiącu roku obrotowego którego dotyczą.
- 2¹. Bank dokonuje rozliczeń międzyokresowych kosztów dotyczących nakładów poniesionych na modyfikację użytkowanych systemów informatycznych (wartości niematerialnych i prawnych). W przypadku, gdy koszt modyfikacji przekracza wartość 3 500,00 zł oraz Bankowi nie udzielono nowej licencji lub nie przeniesiono praw autorskich, nakłady rozliczane są w czasie przez okres dwóch lat.

3. Biernych rozliczeń międzyokresowych kosztów Bank dokonuje zgodnie z art. 39 ust. 2 powołanej wyżej ustawy, w wysokości prawdopodobnych zobowiązań przypadających na bieżący okres sprawozdawczy. Bank tworzy rezerwy na przyszłe zobowiązania:
  - 1) z tytułu świadczeń wykonanych na rzecz Banku przez kontrahentów
  - 2) wynikające z obowiązku wypłat przyszłych świadczeń na rzecz pracowników:
    - nagród jubileuszowych,
    - odpraw emerytalnych,
    - odpraw rentowych,
    - premii kwartalnych.
4. Rezerwy na wypłatę premii kwartalnych tworzy się w wysokości przewidywanej wypłaty z tego tytułu z uwzględnieniem narzutów na wynagrodzenia oraz innych wydatków stanowiących koszty pracodawcy.

Wysokość rezerwy na wypłatę premii kwartalnej ustalana jest decyzją Zarządu na wniosek Głównego Księgowego w pierwszym miesiącu kwartału kalendarzowego.

Koszty tworzenia ww. rezerwy obciążają proporcjonalnie każdy miesiąc kwartału kalendarzowego.
5. Rezerwy na nagrody jubileuszowe, odprawy emerytalne i rentowe tworzone są przy zastosowaniu metodologii aktuarialnej. Wycena rezerw przeprowadzana jest przez aktuarusza na podstawie informacji przekazanych przez Sekcję Zarządzania Zasobami Ludzkimi i Szkoleń oraz Departament Finansowy wg stanu na dzień 30.11. każdego roku obrotowego. Ustalenie wysokości rezerw oparte jest na szeregu założeń zarówno co do warunków makroekonomicznych, jaki i założeń dotyczących rotacji pracowników, ryzyka śmierci i innych. Podstawą wyceny są przepisy prawa pracy oraz regulaminu wynagradzania. Szacunek kwoty rezerwy uwzględnia obowiązkowe obciążenie pracodawcy wynikające z obowiązujących na dzień szacowania rezerwy przepisów prawa.
  - 5.1. Rezerwy tworzy się w wysokości bieżącej wartości zobowiązania, wyliczanej na podstawie wartości bieżącej świadczenia proporcjonalnie uwzględniając okres przepracowania pracownika w Banku w stosunku od okresu zatrudnienia w Banku do nabycia praw do otrzymania świadczenia.
  - 5.2. Metoda, wymieniona w ust. 5, stosowana jest do naliczenia rezerwy dla każdego pracownika. Ogólna rezerwa w Banku stanowi sumę rezerw obliczonych dla każdego pracownika.
6. Koszty tworzenia rezerw z tytułu przyszłych świadczeń na rzecz pracowników odnosi się w ciężar konta Koszty z tytułu tworzonych rezerw na koszty wynagrodzeń w korespondencji z kontem Koszty do zapłacenia. Wypłaty świadczeń pracowniczych, na które utworzono rezerwy, dokonuje się w ciężar utworzonych rezerw. Wypłaty premii dokonuje się w ciężar utworzonej na nią rezerwy w następujący sposób:
  - lista premii księgowana jest w ciężar odpowiednich kosztów osobowych,
  - wykorzystanie rezerwy księgowane jest w korespondencji z kontem Koszty tworzenia rezerw.

W przypadku ustania przyczyn lub zmniejszenia ryzyka uzasadniającego tworzenie rezerw na świadczenia na rzecz pracowników niewykorzystane rezerwy rozwiązuje się pomniejszając koszty bieżącego okresu. Gdy nie jest możliwe pomniejszenie kosztów bieżącego okresu, niewykorzystane rezerwy rozwiązuje się w pozostałe przychody.
7. Rezerwy na nagrody jubileuszowe, odprawy emerytalne i rentowe rozliczane są w ciężar kosztów zgodnie z ust. 6 proporcjonalnie do każdego miesiąca roku kalendarzowego na

podstawie prognozy przyszłej wysokości rezerw za rok od oszacowania. Wartość rezerw aktualizowana jest w miesiącu grudniu każdego roku obrotowego.

8. Rozliczenia międzyokresowe przychodów dokonywane są przez Bank z zachowaniem zasady ostrożności, zgodnie z przepisami art.41 ust. 1-3 ustawy o rachunkowości. Do rozliczeń międzyokresowych przychodów zastrzeżonych zalicza się należne bankowi odsetki zapadłe i niezapadłe, w tym dyskonta oraz odsetki skapitalizowane od należności zagrożonych, które do czasu ich otrzymania lub odpisania stanowią przychody zastrzeżone.

III. Zobowiązania i rezerwy

Zobowiązania zgodnie z art.3 ust.1 pkt. 20 ustawy o rachunkowości, to wynikający z przeszłych zdarzeń obowiązek wykonania świadczenia o wiarygodnie określonej wartości, która spowoduje wykorzystanie już posiadanych lub przyszłych aktywów Banku.

Rezerwy zgodnie z art.3 ust.1 pkt. 21 ustawy o rachunkowości, to zobowiązanie, którego termin wymagalności lub kwota nie są pewne.

Rezerwy na zobowiązania z tytułu toczącego się postępowania sądowego.

1. Rezerwy na zobowiązania z tytułu toczącego się postępowania sądowego tworzy się na ryzyko poniesienia przez Bank przewidywanych niekorzystnych dla Banku skutków finansowych toczących się postępowań sądowych.
2. Oszacowanie prawdopodobieństwa wystąpienia oraz wartości ewentualnych zobowiązań Banku dokonywane jest przez Departament Prawny na podstawie dokumentacji dotyczącej toczących się postępowań sądowych, z zastrzeżeniem ust. 3.
3. Rezerwy na zobowiązania Banku zasądzone przez sąd pierwszej instancji tworzone są w wysokości pełnej kwoty zobowiązania.
4. Wartość rezerwy, o której mowa w ust. 3 oraz wartość ewentualnych zobowiązań Banku, określonych w ust. 2 powinna uwzględniać oprócz kwoty zobowiązania również koszty uboczne.
5. Informacje o szacowanych kwotach potencjalnych zobowiązań Banku przekazywane są przez Departament Prawny do Departamentu Finansowego.
6. Ww. czynności dokonywane są w terminie do 20 dnia miesiąca kończącego kwartał kalendarzowy.
7. Decyzję w sprawie tworzenia lub rozwiązywania rezerw na zobowiązania z tytułu toczącego się postępowania sądowego, na wniosek Głównego Księgowego, podejmuje Zarząd Banku.
8. Rezerwy, określone w ust. 1 tworzone są nie rzadziej niż na koniec każdego kwartału kalendarzowego.
9. Zakończenie postępowania sądowego powoduje wykorzystanie rezerwy na spłatę zasądzonych zobowiązań. W przypadku orzeczeń korzystnych dla Banku (brak zobowiązania lub niższa kwota zobowiązania w stosunku do kwoty utworzonej) rezerwę rozwiązuje się na dobro przychodów.

Bank tworzy rezerwy celowe na należności zagrożone z tytułu udzielonych kredytów, pożyczek oraz zobowiązań pozabilansowych zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2008 roku w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków (Dz.U. nr 235 poz. 1589 z późn. zm.).

Odpisy aktualizujące wartość należności wynikających z transakcji gospodarczych niestanowiących ekspozycji kredytowych.

- 1) Odpisów aktualizujących wartość należności dokonuje się na ryzyko niespłacenia należności przez kontrahentów.
- 2) Bank dokonuje odpisu aktualizującego wartość należności w odniesieniu do:
  - a. należności, z których zapłatą dłużnik zalega,
  - b. należności od dłużników postawionych w stan likwidacji lub upadłości,
  - c. należności od dłużników w przypadku oddalenia wniosku o ogłoszenie upadłości,
  - d. należności kwestionowanych przez dłużników.
- 3) Bank dokonuje klasyfikacji należności oraz ustala wysokość odpisów aktualizujących stosując zasady instrukcji w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością PBS.
- 4) Do oceny ryzyka uwzględnia się następujące kryteria:
  - a. jeżeli pierwotny termin zapadalności należności od kontrahenta nie przekracza 12 miesięcy oraz kwota należności nie przekracza 50.000,00 zł stosowane jest jedynie kryterium terminowości spłat danej należności,
  - b. jeżeli pierwotny termin zapadalności należności od kontrahenta przekracza 12 miesięcy lub kwota należności przekracza 50 000,00 zł do oceny stosowane są niezależnie od siebie dwa kryteria tj. terminowość spłat oraz sytuacja ekonomiczno – finansowa kontrahenta.
- 5) W przypadku należności od osób fizycznych nie prowadzących działalności gospodarczej stosuje się jedynie kryterium terminowości oraz zasady wynikające z klasyfikacji pożyczek i kredytów detalicznych.
- 6) Klasyfikacji należności, o których mowa w ust. 4 pkt a oraz ust. 5 ustalenie wysokości odpisów aktualizujących na koniec każdego kwartału dokonują komórki merytorycznie odpowiedzialne za prowadzenie ksiąg rachunkowych.
- 7) Klasyfikacji należności, o których mowa w ust. 4 pkt b oraz ustalenie odpisów aktualizujących, nie rzadziej niż raz w okresie roku obrotowego, dokonuje Departament Kredytów. Informację na temat terminowości spłat klasyfikowanych należności Departament Kredytów uzyskuje od komórek merytorycznie odpowiedzialnych za prowadzenie ksiąg rachunkowych.
- 8) Przed zawarciem umów o których mowa w ust. 4 pkt b komórki merytorycznie odpowiedzialne za ich zawarcie zobowiązane są do umieszczenia zapisu zobowiązującego dłużnika do dostarczania danych finansowych umożliwiających okresową ocenę sytuacji ekonomiczno – finansowej.
- 9) W trakcie obowiązywania umowy komórki organizacyjne odpowiedzialne za zawarcie umowy, o których mowa w ust. 8, zobowiązane są, nie rzadziej niż raz w okresie roku obrotowego, do dostarczenia do Departamentu Kredytów danych finansowych dłużnika niezwłocznie po ich otrzymaniu.
- 10) Decyzje o klasyfikacji należności do poszczególnych kategorii ryzyka podejmuje Zarząd Banku na wniosek Dyrektora Departamentu Kredytów.
- 11) Decyzję o klasyfikacji należności przekazywane są do komórek organizacyjnych zawierających umowy oraz komórek merytorycznie odpowiedzialnych za prowadzenie

ksiąg rachunkowych w celu dokonania odpisu aktualizującego wartość należności w księgach Banku.

- 12) Spłata należności przez kontrahenta stanowi podstawę do rozwiązania odpisu aktualizującego dana należność w przychody w proporcjonalnej części wartości spłaty do wartości należności przed spłatą.
- 13) Spisanie należności z umorzeniem stanowi podstawę do wyksięgowania z bilansu danej należności w ciężar uprzednio dokonanego odpisu aktualizującego.
- 14) Spisanie należności bez umorzenia stanowi podstawę do przeniesienia danej należności wraz z odpisem aktualizującym do ewidencji pozabilansowej.

Rezerwa na ryzyko ogólne.

1. Bank tworzy w ciężar kosztów rezerwę na ryzyko ogólne, służącą pokryciu niezidentyfikowanego ryzyka związanego z prowadzeniem działalności bankowej.
  - 1) Wielkość odpisu na rezerwę na ryzyko ogólne, o której mowa w ust. 1, wynosi:
  - 2) co najwyżej 1,5% niespłaconej kwoty kredytów i pożyczek pieniężnych pomniejszonej o kwotę kredytów i pożyczek, zakwalifikowanych zgodnie z Rozporządzeniem w sprawie zasad tworzenia rezerw na ryzyko związane z działalnością banków do kategorii straconych według stanu na koniec poprzedniego roku obrotowego,
  - 3) nie więcej niż kwota odpisu dokonanego w bieżącym roku obrotowym z zysku za rok poprzedni na fundusz ogólnego ryzyka.
2. Bank dokonuje odpisu w ciężar pozostałych kosztów operacyjnych w równych kwotach w okresach miesięcznych.

IV. Aktywa i rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego

1. Zgodnie z art. 37 ust. 1-9 ustawy o rachunkowości Bank tworzy rezerwę Wykazywana w rachunku zysków i strat część odroczonego podatku dochodowego stanowi różnicę pomiędzy stanem rezerw i aktywów z tytułu podatku odroczonego na koniec i początek okresu sprawozdawczego.
2. Bank ustala i aktualizuje wysokość aktywów i rezerwy z tytułu podatku odroczonego w okresach miesięcznych, przy uwzględnieniu stawek podatku dochodowego, obowiązującego w roku powstania obowiązku podatkowego (w roku realizacji różnic przejściowych).
3. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego Bank ustala w wysokości kwoty przewidzianej w przyszłości do odliczenia od podatku dochodowego w związku z ujemnymi różnicami przejściowymi, które spowodują w przyszłości zmniejszenie podstawy obliczenia podatku dochodowego (naliczone a niezapłacone odsetki od zobowiązań, koszty tworzenia rezerw zgodnie z prawem bilansowym, przychody pobrane z góry oraz prowizje do otrzymania).
4. Rezerwę z tytułu odroczonego podatku dochodowego Bank tworzy w wysokości kwoty podatku dochodowego, wymagającej w przyszłości zapłaty w związku z występowaniem dodatnich różnic przejściowych, które spowodują zwiększenie podstawy obliczenia podatku dochodowego w przyszłości (naliczone a nieotrzymane odsetki od należności, przychody z wyceny bilansowej dłużnych papierów wartościowych i lokat).
5. Niezależnie od wybranej metody podatkowej, wysokość zaliczki na podatek dochodowy od osób prawnych ustalana jest w okresach miesięcznych.